50487

A HÉT

Szerkeszti és kiadja
Kiss József.

VI. Evfolyam. 20. szám.

Tavassi angol felöltők és
Menchikoffok, tiszta gyapjusövet
ból 15 forinttól feljebb
Deutsch F. Károly
férfiszabónál
Budapest, Andrássy-ut 1. sz.

KÁLNOKY.

A M. Kir. Horthy Miklós-tudományegyetem KÖNYVTÁRA SZEGED

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
VII. Erzsébet-körut 5.

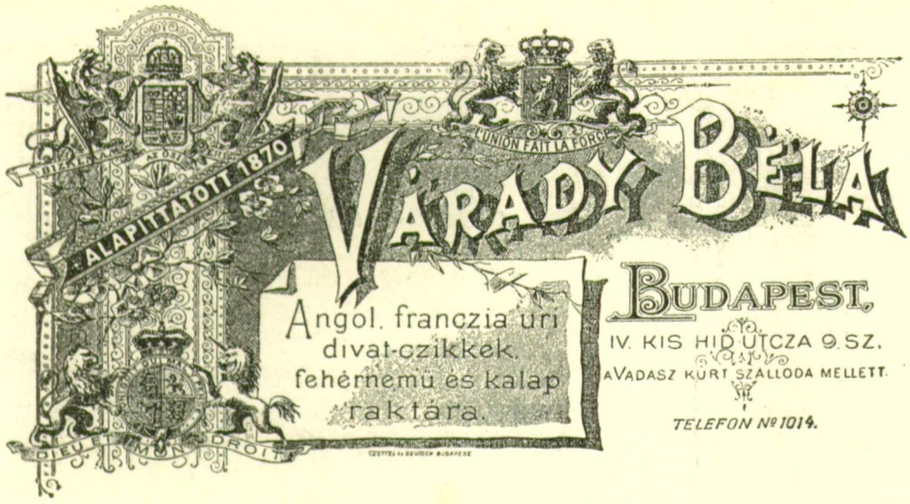

KÉSZIT FÉRFIRUHÁKAT MÉRTÉK SZERINT.

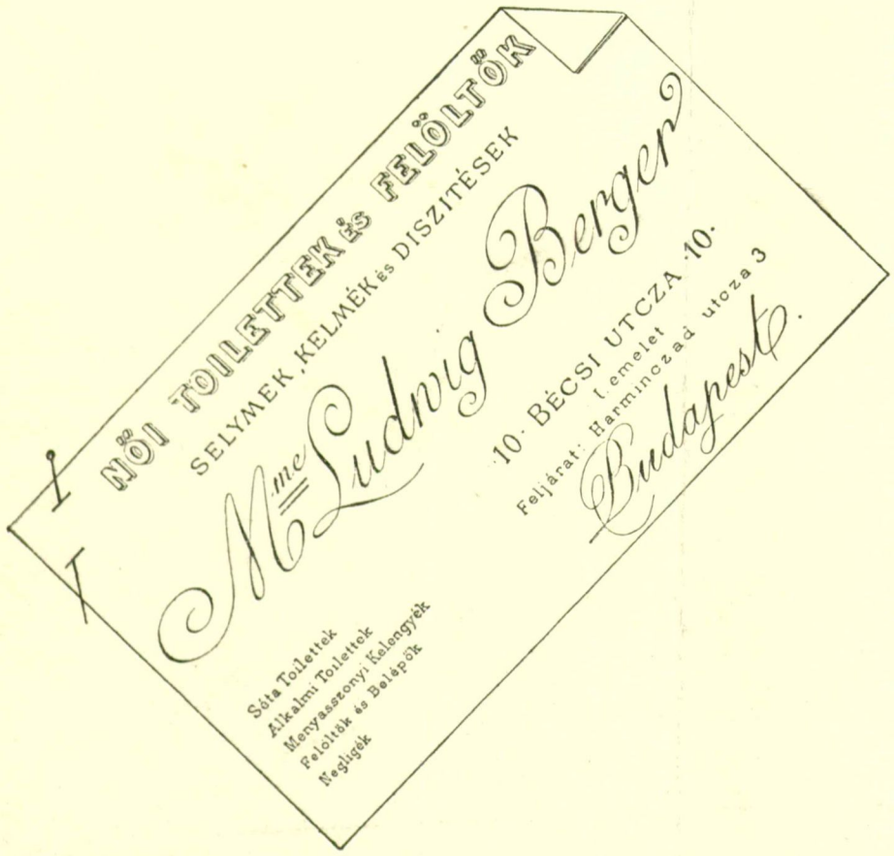

ÓVA INTÜNK A CZÉGÜNKKEL VALÓ VISSZAÉLÉSEK ELL

A magy. kir.
ÁLLAMVASUTAK GÉPGYÁRA
felülmúlhatatlan
GÖZCSÉPLŐGARNITURÁI
malom- és más ipari czélokra legalkalmasabb
COMPOUND-LOKOMOBILJAI
és egyéb gazdasági gépei
mindig
a m. kir. államvasutak gépgyára
VEZÉRIGYNÖKSÉGÉNÉL
BUDAPEST
JÓZSEF-KÖRÚT 41. sz. a.
rendelendők meg.
JUTÁNYOS ÁRAK TÖBB ÉVI TÖRLESZTÉS

KÖZEGEINK KÖZJEGYZŐI MEGHATALMAZÁSSAL BIRNA

„PANNONIA
SZÁLLODA
Budapest, Kerepesi-ut 7. sz
A nemzeti szinház mellett.

Jeszty Árpád óriás körképe:
A magyarok bejövetele
látható az Andrássy-ut végén a Városligetben
reggel 9-től este 7-ig; este villamoslámpa-fénynél

Nevelőnőket, tanitónőket idegen nyelv
zeneismeretekkel, nyelv-
zenemesternőket, napokra vagy egyes órákra, kit
gyermekkertésznőket és minden nemzetbeli bonneo
lelkiismeretesen ajánl és elhelyez
Szegőné Spiegel Luj
Budapest, Andrássy-ut 28

A Richter-féle
Tinct. capsici comp.
Ezen Horgony-Pain-Expeller néven is ismeretes, igazán népszerű háziszer most már 25 év óta legjobb fájdalomcsillapitó bedörzsölésnek fényesen bebizonyult köszvénynél, csúznál, tagszaggatásnál stb. nél. A föld összes országaiban nagy elterjesztést és biztos hatása következtében minden oldalról oly elismerést talált, hogy minden betegnek joggal ajánlható.
A Tinct. capsici compos.
(Horgony-Pain-Expeller)
kimagasló állását a fájdalomcsillapitó bedörzsölések között diadalmasan megtartotta, különféle felbujtás és utánzatok dacára; ez bizonyára a legjobb bizonyiték arra nézve, hogy a közönség igen jól meg tudja különböztetni a jót a rossztól.
Hogy értéktelen utánzatot ne kapjunk, bevásárlás alkalmával védjegyünkre, a vörös horgonyra figyelendő és minden üveg ezen jegy nélkül, mint nem valódi visszautasitandó. A gyógyszertárakban kapható 40 kr., 70 kr. vagy 1 frt. 20 krnyi árban üvegenként; Budapesten Török József gyógyszerésznél.
Richter-féle gyár Rudolstadtban, Thüringiában.

Buziás elsőrangu gyógyfürdő
egészen ujonnan a legmagasabb igényeknek átalakitva és május 15-től megnyitva a nagyérdemü közönség részére, suly fektetve a világhirü
lápfürdőkre és az aczélforrásokra
hasonló a Spaa, Pyrmont, Schwalbach és pyrawarthi aczélforrásokkal, kitünő meleg és hideg vas-aczélfürdőivel, moor- és ásványfürdőkkel, tükörfürdővel és uszodával. Hidegviz-gyógyintézet és massage.
IVÓKÚRA
kitünő eredménynyel vérszegénység, idült gyomor- és bélhurut, homok-, kő- és vesebaj, méh- és hüvelyhurut, vérzési rendellenességeknél, magtalanság, idegbetegség, bujakór, csúz, köszvény és fejfájásoknál stb. Fürdőidény május 15-től októberig.
Buziás gyógyfürdő vasuti állomás: Temesvár vagy Lugos. Társaskocsik az állomásnál.
Állami hivatalnokoknak kedvezmény. Pazar villamos világitás a 80 holdnyi évszázados parkban. Elsőrendü konyha és kávéházi italok. A fürdőn állandó hirneves nőgyógyász van.

VI. Évfolyam. 1895. 20/281. szám.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:
Egész évre ... ... frt 10.—
Félévre ... ... » 5.—
Negyedévre ... ... » 2.50

Egyes szám ára 20 kr.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST,
VII. ker., Erzsébet-körút 6. sz.

Hirdetések felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Budapest, Május hó 19.

Krónika.

A magyar jakobinusok.

— *május 18.*

A nagyapám jelen volt.

— ... És a hóhérok talpig vörösbe voltak? szoktam tőle kérdezni kamaszos, durva kiváncsisággal.

— Vörösbe, fiam, vörösbe, felelt az öreg és ketté simitotta fehér bajuszát a pipaszopókájával.

— ... És Laczkovics meddig mondta a *Justum et tenacem*et?

Az öreg elgondolkozott egy kicsit.

— Addig bizonyosan eljutott még, hogy *„Impavidum ferient ruinae.“*

— Hát nem jól hallatszott?

— Hallatszani hallatszott; de mi messze álltunk az édesanyámmal.

— És körülbelül milyen magasra szökött föl a vér?

Az öreg ur megint tanakodott magában; aztán a föld felé forditva tenyerét, mutatott vagy két-három arasznyit.

— Körülbelül ennyire... De mondom, fiam, igen sok katonaság volt ott és nem lehetett jól látni sem.

Nagyapám mindig szerette rövidre fogni ezt a beszélgetést. Felelni felelt mindenre, mert élt benne az a ferde, öreges büszkeség, hogy ő jelen volt, hogy ő emlékszik. És nem rázott volna le bennünket a nyakáról azzal az őszinte vallomással, hogy: »Alig lehettem több nyolcz évesnél. Mit akartok egy nyolcz éves gyerektől? Nem láttam semmit, nem hallottam semmit, nem értettem semmit és már elfeledtem mindent. Hagyjatok nekem békem.«

Magáról az összeesküvésről szivesebben beszélt. Már eszével élő ifju volt, mikor az emberek még mindig a Martinovics conjuratiojáról suttogtak. És olyan hangon emlegette az egészet, amilyenen én majd a jövő század harminczas éveiben a mai egyházpolitikát fogom szidni.

— Bolondság volt, fölösleges volt azokat az embereket lenyakaztatni. Ugyan mikor birta tettre a magyarságot valami idegen idea? Soha! A magyar mindig csak a saját feje szerint cselekedett, minden akarata benne magában gyökeredzett. Hogy itt repetálódjék a franczia revoluczió? Hogy legyenek Dantonok, Robespierreek, királynyakazások, ész vallása, szabadság, testvériség, egyenlőség?... Európa másik végén, egy elszigetelt és lojális országban! Ó szegény Martinovicsék, de nem ismerték a magyart!... Tizennégy év mulva nem ilyen messzi és testetlen ideálok kecsegtették ezt a nemzetet, hanem eléje állt a világbiró Napoleon és azt mondta: »Magyar, itt a szabadság órája. Kergesd el magadtól a hitszegő Ausztriát, melyet én tönkre vertem; és válaszsz magyar királyt a Rákos mezején.« A magyar erre a nemesi insurrectioval felelt és elkövetkezett a »hát kend az az Alvinczy?«

Igy politizált a nagy idők jámbor öreg látója és kiverte a pipáját.

*

Fehéredni kezd már az én bajuszom is és néha azzal töltöm az időt, hogy uj formába próbálom öltöztetni azt, amit okos emberek már rég elgondoltak és elmondtak. Ezt az időtöltést némelyek, azt hiszem, bölcselkedésnek nevezik.

És az én együgyü öregapám beszédeit, meg nagy okos könyvek tanulságait igy sommázom egybe magamnak: amit a magyar ezer év óta egy lélekkel tett, mindig nemzeti érzésből tette.

A fajszeretet munkált benne; az adott neki életet száz halálban, azért történt meg a csoda, hogy mai napig is itt van még ezen a világon és itt is marad örökké; mert a szeretet az erők ereje.

... Hogy a franczia forradalom roppant eszmehullámzásának egy messzi, már simuló gyürüje idáig csapott és fölkavart egynehány lelket? Melyik országban nem volt ez igy akkor? És mely nagy lelki evoluczió van a világon, amelynek ne volna némi ekhója mindenütt és mindig?

Nálunk a jakobinizmus hullámát beitta a magyar föld. Nyomtalanul tünt el benne. Mert ez a föld csak arra teremtetett, hogy nemzeti törekvések vegetáczióját táplálja. Ha nem is jön Ferencz császár, Németh János és az egri hóhér, Martinovicsék szava elvész a pusztában. Mert nem volt magyar szó és nem magyar gondolatot fejezett ki.

Kik voltak ezek az emberek? Ki ismeri őket jobban: Fraknói vagy Hentaller? Elégületlen stréberek, rideg számitók, őrjöngő nagyravágyók esküdtek össze a Lipót-utczai kis házban vagy nemes rajongók, szent szabadkőmüvesek, nagy, általános emberi ideálok hősei? Ezen ne veszekedjünk, felebarátaim, mert sok viz vagyon a tengerben és sok papiros a bécsi titkos levéltárban. És

mindennek a kimeritéséhez kell bizonyos idő és bizonyos hozzáférkőzés. Fiatal dolog ez. Az öregapám szeme még látta, hogyan lengeti a májusi reggel fuvalma a bakó skárlát köpenyegét. Mi, — mi nem látunk semmit.

De a véres ködből mégis két ismerős alak imbolyog felénk, aki nem olyan homályos, nem olyan bizonytalan, mint a többiek, a mártirok, akiknek csak egy eszméjét sejtjük: a *liberté, fraternité, égalité* testetlen szimbolumát; és titok előttünk, hogy e levágott fők velejében még mely mozditó erők munkáltak.

Azt a kettőt ismerjük. Ismerjük Hajnóczy Józsefet és Laczkovics Jánost. És buzgó imádság mellett mondjuk el szent neveiket; mert ők a magyar hazáért haltak meg.

Ők nem voltak sem rajongók, sem felforgatók; idegen eszmék nem hevitették őket; ők ugyan nem akarták megbontani az ősi alkotmány sánczait, konzervativ táblabirák voltak, csak harmincz évvel hamarabb gondolkoztak kelleténél és mikor azt látták, hogy Ausztria még ezektől a jámbor kivánságoktól is gyülölködve irtózik — *flectere si nequeo superos* — odacsatlakoztak a legbékétlenebbek táborához, amelyben az ő egyenes magyarságukkal, szerény szándékaikkal mindig csak ósdi mérsékeltek maradhattak.

Mit kivánt Hajnóczy? Sajtószabadságot. A törvény előtt való egyenlőséget. A jobbágyság fölszabaditását. Mit kivánt Laczkovics? Gróf Festetics Györgygyel, a Graevenhuszárok vicze-óbesterével és több tiszttársával 1790-ben folyamodott a pozsonyi rendekhez, hogy a magyar ezredek béke idején a hazában maradjanak, hogy a német lájdinandok helyett magyarok vezessék a huszárságot és hogy a kommandó magyar legyen.

És mi lett e jámbor óhajtások foganatja? Üldözés, börtön, infámis kasszirozás. Hajnóczy voltaképp hiába halt meg. Ötvenhárom év mulva elkövetkezett minden, amiért leütötték a fejét. Ha elég óvatos és kilenczvennyolcz évet él békességben, márczius 15 én megéri, hogy minden kivánsága teljesedjék. Laczkovicsnak már komplikáltabb a dolga. Ha ma volna cs. és kir. huszártiszt és nem érné be azzal a dicsőséggel, hogy a Herczeg Ferencz novellahőse lehet, hanem folyamodnék az országgyüléshez magyar kommandóért: elvinnék Nagyszombatba, a katonai bolondok házába és lenne holtáig *Instituts-Offizier*. De a fejét, azt nem vágnák le; csak huznák rá a hideg vizet. Szalay Imre talán interpellálna az ügyében; mindazáltal a többség a miniszter válaszát tudomásul venné.

*

... Hogy hol fejezték le őket?

A Mikó-téren. Méltóztatik tudni: hol van az? Ugy-e nem? Elég az, ha mi ketten tudjuk. Homolka József és én. Homolka József m. kir. térképész; én meg vagyok az ő bámulója. Az Athenaeum kézi Lexikonában Budapest mappáján az, ami a németnek *Generalwiese*, a magyarnak pedig egy nap hiján száz év óta vérmező, — Mikó-tér. Hát ennek a Mikó-térnek a délkeleti oldalán van egy kis feketesárga silbakház. Nevezetes és megőrzendő, mert az osztrák katonai komisz-épitkezés prototipusa. Csak egy csöpp, de nagy a kietlensége s mikor az ember ránéz, egyszerre eszébe jut minden: a bot, az asszonyok virgácsolására való vessző, az akasztófa, a vérpad és a többi hagyományos kellék.

Ettől a házacskától ötven lépésre, kint a pázsiton ácsolták össze az öreg budai hóhér legényei az állványt 1795. május 20-ra virradó éjszaka. Leteritették vörös posztóval és fürészport hintettek a középre tett alacsony, megvasalt szék alá. Tőkét, bárdot is vittek föl az alkotmányra; annak a jeléül, hogy a nyakazás előtt az elitéltek jobb kezét is le kellene vágni az itélet szerint; amit azonban a legfelsőbb kegyelem elengedett.

A nyolczvan esztendős vén budai bakó reszketeg volt; kontárul csapott már az első nyakhoz is. Ekkor fia, az egri hóhér, öles termetü athléta, kivette kezéből a pallost és mester módjára munkálkodott tovább.

Legbüszkébben Hajnóczy és Laczkovics halt meg. A római huszár az ő Horácziusának legfönségesebb ódáját hangoztatta. Martinovics lent, a vérpad lábánál sirt, ájuldozott gyóntatója vállára borulva, mig a négygyel végeztek. Fönt pedig a garnizontemplomban, ahol őróla azelőtt való nap a püspök letépte az apáti ornátust a téglával dörzsölte le bőréről a papi keneteket, kongott a lélekharang.

... Miért épp ezeken a brutális szörnyüségeken jár az elménk, miért lappang bennünk a test borzadálya ez ünnepen, mely a lelkek ünnepe; és máskor is, ha szemünkbe tünik ez a név: Martinovics. A mártirokat szárnyaló himnus illeti meg, nem sötét krónikák fekete betüje.

És mi mégis csak mindig a vérre, az öt ember kiontott vérére gondolunk, mert ez a harmincz liter piros folyadék *„ist ein ganz besondrer Saft“*; és nincsen a világon a kifejezésnek semmi eszköze, se szó, se irás, se művészet, se tett, mely erősebb testet tudna adni az eszmének, mint egy ilyen kis vörhenyeges pocsolya.

Tóth Béla.

Sok fejben egyéb bölcseség nincs, mint a — bölcseség foga.

*

Szerelmesnek egy jel elég, a dervisnek példa kell.

Török közmondás.

*

Az emlék egy részét alkotja az ember erkölcsösségének. Jaj annak, kinek nincsenek emlékei!

Renan.

*

Minden cselekvő ember lelkiismeretlen.

Göthe.

*

Ami félig jó, az egészen rosz.

Echegaray.

*

Krónika II.

Bilance.

— *május 17-én, pénteken.*

Kiirtam a napot is, mert ugy tapasztalom, hogy a péntek valósággal szerencsétlen nap. A liberalizmus előítélet nélkül valósága talán tiltakozik az ilyen babona ellen, de a tények, mint mindenben, itt is ellene szólanak az ő doktrinerségének. S tény, hogy immár harmadik esztendeje majd minden pénteki nap a liberalizmus egy-egy diadalát jelenti, s ha még ma is diadalmaskodni talál, jövő péntekre már nem lesz az élők sorában: egyszerüen tönkregyőzte magát. Jóslatokba nem ereszkedem; a Wáiság eseményei oly lázas gyorsaságban követik egymást, hogy már harmadik hete a péntek délelőtt irott kommentárjaim péntek estére plusquamperfektumokká váltak, *ein Märchen aus alten Zeiten.* A jövendő el lévén előlem zárva, a visszatekintő próféta szerepébe köll beletörődnöm, s idők és események fölé pártatlanságba szorulva, állandót keresnem a változandóságban.

A mívelt olvasó előtt nem titok, miben fárad a mai napok történetirása: leiró ismeretből rendszeres tudománynyá kiván alakulni, tudománynyá, amelynek mathematicze pontosan kifejezhető törvényei vannak, akár a fizikának vagy a kemiának, egyben keresvén azt az alapegyenletet, amelyből az összes többi törvényei levonhatóak. Dicsekvés nélkül mondhatom, hogy én ezt az alapegyenletet megtaláltam, s mint Kossuth Ferencz, én is kénytelen leszek velem született szerénységemről letenni, a tudomány érdekében követelvén, hogy a nevemet egyenesen a Julius Robert Mayer s a Helmholtz neve mellé irják, akik a fizika alaptörvényét fedezték föl, az energia megmaradását. Az én törvényem a lehető legegyszerübb és igy hangzik:

$$(+a) + (-a) \quad 0$$

Ismerik az ilyen alaptörvények természetét és tudják, hogy ezek a legkissebb részletjelenségben csakugy megnyilatkoznak és bennefoglaltatnak, mint a nagy egyetemességben. Épp ezért nem kivánom, hogy lapozzuk végig a történelem lapjait Nagy Sándor király uron kezdve Nagy Sándor képviselő urig, hanem kémleljük ki az utóbbi napok eseményeit. Jelezzük a liberalizmust *L* betüvel, a reakcziót *R*-rel:

Kálnoky megy = + L
Goluchowsky jön = — L

(+L) + (—L) = 0

Főrendiház győz = + R
Agliárdi bucsuzik = — R

(+R) + (—R) = 0

Lueger polgármester = + R
Figár Kázmér...

de különben elég lesz ennyi is annak a bizonyitására, hogy ezen a világon bármik is történjenek, voltaképpen nem történik semmi.

*

Épp ezért engedjék meg, hogy a liberalizmus legujabb diadalában éppoly kevéssé bizzam, mint amily kevéssé rettegek a reakczió kormányfoglalásától. Nem tekintve, hogy Bécs innen messze van, hála istennek, napról-napra messzebb: az egész Lueger-komédia sokkal incidentálisabb jelentőségü, hogysem a komoly szóra érdemes volna. Elvégre az antisemitaság rosszabb a gazságnál is: ostobaság, mert praktikus kivihetőségére lehetetlenség. Az antisemitizmus csak egyszerü szimboluma egy sokágu és bonyodalmas párttörekvésnek, mint ahogy a fehér s a piros rózsa a Yorkok meg a Lancasterek hatalmi törekvéseinek volt a jelképe, — s épp ezért Lueger urék éppoly helyes történeti érzékkel tüznek a kabátjuk elejére fehér szegfüvet, mint a budapesti agráriusok pirosat. A piros szegfü azt jelenti: még szabad vagyok — s csakugyan, az agráriusok még mindig keresik a gazdájukat. Ezzel ellentétben a fehér szegfüveseknek már van gazdájuk: a csőcselék. Ami jogos vagy jogtalan elkeseredés, ami kielégiteni vagy kiirtani való törekvés, ami kétségbeesés meg bestialitás, derengő sejtés és vak butaság a kizártak s a bennmaradottak lelkében benneforr: a fehér szegfü pártja ebből táplálkozik. A fehér szegfü az elégedetlenség szimboluma, a kormány pedig elégedettséget jelent — s ha az elégedetlenség kormányra jut, öngyilkosságot követ el. Amely pillanatban, mint a Lueger ur székfoglalójában, a gonoszság méltányosságot igér, a lelkiismeretlenség igazságot, a párbajképtelenség tisztességet s a rosszhiszemüség objektivitást: abban a pillanatban többé nem az, aki volt s belőle a jobb rész kihalt. Nálunk is, emlékezzenek rá vissza, abba vesztett bele, hogy pártot alakitott. Piros szegfüvel vagy fehérrel: az antiszemitaság olyan mint az Ödipusz szfinxje; ha a rébuszát megoldották, fölfordul és kiadja a páráját.

*

Ami pedig a liberálizmust illeti — álljunk itt meg és emeljük meg a kalapunkat. Köszöntsük és tiszteljük azokat a nagy velőket s még nagyobb sziveket, amelyeknek emléke a jelszavaihoz füződik. Nem volt és nem lesz soha párt, amely annyi tiszta rajongást, annyi érdek nélkül való lelkesedést, annyi önfeledt nemességet, annyi emberfölötti eszményiséget egyesitett volna a lobogója alá, mint a XIX. század liberálizmusa. Washingtonon kezdve Eötvös Józsefig egy századon és két világrészen végig a legtisztább s a legmocsoktalanabb emberi nagy egyéniségek liberálisok voltak. S mégis — szerte a világon a liberálizmus utolját járja, sehol igazán nem uralkodott, mert amint uralomra jutott, züllésnek indult.

S ezt is a liberálizmus természete magyarázza meg. A liberálizmus negativ valami, ellenzék a fennálló és uralkodó rendszerek és fogalmak pozitivuma ellen. A rombolást, a változtatást és a nyugtalanságot viszi magával a kormányszékbe, holott ennek a megtartás, az egyformaság, a quieta non movere az esszencziális jegye. S ezért a kormányra jutott liberálizmus vagy lehetetlenné teszi magát az ő doktriner következetességével, mint ahogy tönkrement az osztrák Verfassungs-Partei s a Wekerle-Csáky kormány — vagy pedig megalkudván és opportunus politikát követvén, megszünik igazán liberálisnak lenni. Igy járt el Tisza Kálmán, igy jár el most Angliában Chamberlain, a liberális unionisták vezére, aki radikális homerulerből vált nagy-britt opportunistává, és bizonyára közelebb áll a konzervativ párthoz, mint a Gladstone-féle következetesebb liberálizmushoz, amely a beteg Rosebery vezérlete alatt most szónokolja magát halálra. Ez a megoszlás a liberális pártok rendes sorsa, és még kormányra sem kell jutniok, hogy megtörténjék velük. Igy például a német Reichban sohsem uralkodtak, de itt is már történelem előtti időkben külön kristályosodtak a mai lakájlelkü és gerinctelen nemzeti liberális párttá, s a szószátyár és tehetetlen Eugen Richter-féle liberális töredékké, komoly számba nem véve egy ujabban alakult liberális frondeot. A Caprivi kanczellár rövid uralma alatt a német liberálisoknak volt némi módjuk befolyni a kormányra — de e befolyásuk éppolyan nyomtalan veszett

el, mint ahogy Ausztriában semmi liberális jel nem mutatja, hogy a liberálisok vezére, Plener, tagja a kormánynak s a liberális párt az uralkodó koalicziónak.

Ahol a liberálizmus a maga tiszta és hamisitatlan formájában jutott kormányra, ott olyan hatalmas klerikális, feudális és szocziális reakcziót keltett, amely egy fuvásával lesöprötte a kormányról. Igy járt most nálunk, s igy járt már régebben Belgiumban, amelynek a kormánya klerikális, az ellenzéke szocziálista és csak egy pár jókabátu férfiu képviseli plátói módon a liberálizmust. Ennek az oka bizonyára a liberálizmusnak szabad versenyt hirdető és ellentállásokkal nem számitó doktrinersége. S a baj az, hogy a liberálizmus nem lehet más, mint doktriner. Ha megalkuszik a körülményekkel és a hagyományokkal, akkor konzervativ. Ha erőteljes és erőszakos eszközökhöz nyul, akkor radikális. Ha a gazdaságban belátja a szabad verseny romboló hatásait, akkor szocziálista. Az élet sokoldalu, a doktrina egyoldalu — s ezért a liberálizmus nem életképes.

Különben is az uralkodó liberálizmusnak nem igen van kire támaszkodnia A reakcziónak rendelkezésére áll a tekintély, a hagyomány, a fejedelmi és az egyházi hatalom, a földbirtok és a sokaság buta része. A liberálizmus tehát a felső osztályokat s a sokaság egy részét szemben találja magával, amikor nem ismer el korlátokat és privilégiumokat. Ám ugyanakkor, amikor a létért való küzdelemre az embereket egyformán megfosztotta minden külön fegyverüktől: azoktól, akiknek a szerencse a kezébe adta, nem vette el a legerősebb fegyvert, a vagyont. Igy teremti meg a plutokrácziát és a kizsákmányolást, és igy válik ellenségévé a sokaságnak az a másik része, amely nem áll a papság és a főnemesség befolyása alatt. Nem támaszkodhat másra, mint a vagyonos intelligencziára, amelynek vérében van a félelem és a békeszeretet. Ezzel a két tulajdonsággal pedig lehet házakat épiteni, nevelni fiakat és lányokat, de pártok küzdelmeiben megállani, parlamenti csatákon győzni, egyik osztályt visszaverni, a másikat lenntartani, a nagyok szivósságát, a papok ravaszságát, az ellenzékek rosszhiszemüségét s a nép elkeseredését ellensulyozni nem lehet. S ha a bécsi liberálisoknak s a mi szabadelvü pártunknak szemére vetik példátlan gyengeségüket, félénk egyezkedésüket, remégő szolgalelküségüket és gyáva megfutamodásukat, vigasztalódjanak azzal, hogy ez másutt sincs különben.

Amugy is a liberális pártoknak megvan az az eredendő hibájuk, hogy a tiszta igazságot képviselvén, magukat is, mint az igazságot, örökkévalóaknak tartják, s uralmukat az örökkévalóság számára rendezvén be, elfelejtik azt a másik örök igazságot, hogy nincs uralom, amelynek valaha vége ne szakana. Az emberi lélekből fakadottaknak tekintvén az eszméiket, ez eredeti propagáló erejében annyira biznak, hogy erre bizzák a papok s a feudálisok propagandájának az ellensulyozását. Már pedig lehet, hogy a liberálizmus elvei az emberi lélekből fakadtak, de a legkevesebb ember ismeri a maga lelkét; a tudásnál a hit mindig erősebb volt, s ebben a csatában is az győz, aki a hitre támaszkodik. A sokaságot nem azzal nyerjük meg, ha rábizzuk, tegyen, amit akar, hanem ha megparancsoljuk neki, mit kell tennie.

Nem, a liberálizmus nem tart örökké, de a reakczió sem. Voltaképpen amint uralomra jutnak, megkezdődik a haláluk; egyik enged a másiknak, s e két véglet közt rezegve, halad a világ a maga utján. Minden relativ, s a munkásnak a liberális bourgeois éppolyan elnyomó, mint a polgárnak a feudális mágnás. A liberálizmus sem vehet szabadalmat a szabadságra, de szép halállal hal meg: azzal, hogy fölolvad a többi irányokban. Nincs párt, amelynek egy-egy programmpontja ne a liberális programmból volna kiszakitva. Valóban, a szabadság olyan, mint a nap. Ahol tulságos sok van belőle vagy tulságos kevés, ott emberi kultura nem fejlődhetik. De fényben, hőben, mozgásban és elektromosságban, az egész életben s az egész világban az ő energiája rezeg.

Ignotus.

A szerelem.

A szerelem egy nagy probléma.
Ki tudná: menny-e, vagy pokol?
Csodálatos titok, ha néma
S megfoghatatlan, hogyha szól.

A szerelem lesujt a porba
S a fellegekbe fölemel.
Egy szív ma tőle lomha, csorba,
A másik tőle szárnyra kel.

A szerelem belát a mélybe
És vak, siket, se hall, se lát.
Majd édeleg tengernyi kéjbe',
Majd fogadalmas szent barát.

A szerelem az édes élet
S a szerelem a zord halál;
Utján az egyik egyre téved,
A másik jó csapást talál.

A szerelem egy nagy mindenség
S a jó, rossz, bölcs és ostoba,
Mikor a lényegét keresték,
Csodáit látták, — mást soha!

Kozma Andor.

Pávián Pepko.

Irta: **ABONYI ÁRPÁD.**

(Folytatás.)

— Meglásd Zsakó, — mondotta nyomott hangon, — hogy rossz álmaim szerencsétlenséget jelentenek. Nem tudok nyugodni... valami baj ér...

— Mi érhetné?

— Hátha beteg a gyermekem és nem tud hazajönni?

— Mire a Jézuska eljön, a kisasszony is eljön, — felelte meggyőződéssel a fiu, — az elmult karácsonykor is megjött a Jézuskával, az idén is itt lesz.

— Ugy-e, te hiszed?

— Hiszem, uram.

Elhallgattak. Bertalan Imre szótlanul nézte szomorú, szelid tekintetével a vidáman pattogó hasábokat, melyekből hol itt, hol ott pattant ki egy-egy fürge szikra, s szállt a kémény felé, a honnan élettelen perje alakjában hullott vissza. Mint minden, alapjában véve gyönge jellem, az öreg ur is szivesen engedte át magát a felületes és többnyire banális filozófálásnak. Életét már annyiszor hasonlitotta össze a kihamvadó perjével, hogy ez a számtalanszor emlegetett egyhangu kép még a Pepkó nehézkes agyában is egészen tisztán élt. Most is várta, hogy ura igy szóljon hozzá: »Ha végig tekintek életemen, fiam,

arra a meggyőződésre kell jutnom, hogy az emberi élet is csak szálló perje, mely belehull a hamu közé és azzal örökre megszünik lenni.« Ez a rendes mondat ezuttal azonban elmaradt. Ura hallgatva szivta pipáját, nem filozófált, — nagyon levertnek látszott. Mi lelhette? kérdezte magától aggódva.

— Hány óra, Zsakó?

— Kilencz elmult, — válaszolta a fiu, — megvetem a tekintetes ur ágyát.

Bertalan Imre nem adott feleletet. Pipája kialudt, — félretette és nem gyujtotta meg ujra.

Pepkó titokban fejét csóválgatta. Mialatt lebontotta az ágyat, s megforgatta a párnákat, mindegyre az járta fejét, hogy vajjon mi lehet még abban a levélben, melyet ura kapott? Hátha több is van benne, mint a mennyit elmondott. Hátha csakugyan szerencsétlenség fenyeget valahonnan, ki tudja honnan? Bizni kell tehát az Ur végtelen irgalmában és meg kell kérni, hogy óvja meg szivei-ket a gyásztól. S a fiu halkan mormolta a miatyánkot ... »Ne vigy minket a kisértetbe, hanem szabadits meg a gonosztól... Amen...« Óh, a jel, a rossz jel! Nem hiába állt szánja elé fekete holló képében a gonosz szellem. Előre bejelentett ime egy nagy bánatot. S Pepkó most már gyanakodva gondolt a holnapra. Urának nyomott hangulata reá is elragadt. Mi lesz holnap? kérdezte magától kétszer-háromszor. Hátha csakugyan betegen jön vissza Ilona kisasszony az apai házba, ki tudja... talán betegséget jelent a fekete holló: Mikel anyó megmondaná, ha itten volna.

*

A rákövetkező vasárnap délelőttjén fölvette ünneplő köntösét, s a templomba ment. A nagy hideg miatt sokkal kevesebben jelentek meg az isteni tiszteleten, mint máskor. A hó bokáig ért, s az aczélszürke, sürü fellegekből ujabb havazás fenyegetett. Pepkó dideregve huzódott meg a szentképekkel teleaggatott, fakó falusi templom egyik homályos zugában, s buzgón imádkozott. A plébános szavaiból keveset hallott, de nem is figyelt reájok. Lelke megtelt mély áhitattal; apró, hunyorgó szemeit félénk tisztelettel emelte az oltár fölött levő aranyozott Jézusra, majd a szószék oldalába faragott sisakos Szent György lovagra, akinek ezüstnyelü dárdája alatt a pokolbeli sárkány pikkelyes teste vonaglott. A sárkány undok, felpuffadt teste jelképezi a gonoszt, Szt.-György lovag a jót. Minden rossz ember a sárkány alakját ölti magára a túlvilágon, vagy más utálatos állatét, melyre borzalommal tekintenek a jók. Ha majd felhangzik végitélet napján az árkangyal trombitája, s megnyilnak az ég dörgése között a földi sirok, meg fog jelenni trónján fensége szemkápráztató fényében az Ur, jobbján szent fiával Jézussal és külön választja az igazakat a bünösöktől. Ő nem lesz a bünösök között, mert nem vétkezett. Hisz a vallásban és az istenségben. Fél az itéletnaptól, vágyó szemekkel tekint a jóknak megigért paradicsom felé, s élete árán is meg fogja semmisiteni a gonosz szellemet, ha utjába kerül.

Áhitatából, mely a templom tömjénfüstös levegőjében már-már dermedtséggé fokozódott, az egyházfi gürüzdölő hangja ébresztette föl.

— Eredj, mert idecsuklak.

Pepkó bámész szemekkel tekintett rá. Görnyedt térdelése közben semmit sem tudott róla, hogy a templom lassanként kiürült, s ő egyedül maradt. Gyorsan összeszedte magát, fölvette kucsmáját a földről és elhagyta a templomot, amelynek ajtaját haragosan csapta be utána az egyházfi.

A falu patakján átvezető hidon a közeli mezőváros egyik bérkocsijával találkozott. Magas, sárgaküllős kerekeiről azonnal ráismert; sokszor látta, midőn a vasuti állomás sorompóján keresztülhajtott. Ezek a kocsik szokták a városba vinni az utasokat, — vajjon kit hozhatott most a faluba? S Pepkó sorra vette a házakat: ki van itthon, ki nincs? Mindenki itthon van, — lehet azonban, hogy a vén Radakovics szép, szőke szakállu fia, a doktor ur, érkezett haza apjához a karácsonyi ünnepekre. Annak bőven futja a pénz, megfizetheti a kocsit, ha az a szándéka, hogy meglepje váratlan haza toppanásával az édes apját.

Pepko utána nézett egy darabig a kocsinak, azután megindult haza. A patakmenti fűzfák valamelyikéről e pillanatban kellemetlen károgás zavarta meg. A fiu összerezzent, nini, a fekete holló... Tán ugyanaz, mellyel minap a *Giolu Sinto* alatt találkozott. S milyen bátran károg, gondolta mérgesen, mialatt kivájt a hóból egy fagyos rögöt, s a madár felé sujtotta.

— Ördög fajzatja te... mormogta neki fehéredve. Megijedt ettől a rosz jeltől, s különös sulyt tulajdonitott neki, mivel éppen templomi áhitata után mutatkozott.

Csakhamar észrevette, hogy a kerék nyomok a hóban éppen az ő házuk felé tartanak. Ez a fölfedezés még jobban megijesztette. Szent isten, szent isten... rebegte sebes lélegzettel, s nyargalva sietett haza.

A pitvarszobában, ahol utazó kosár, koffer, s nehány doboz volt egymásra rakva, urával találkozott.

— Megérkezett a leányom, mondotta száraz hangon.

— Ilona kisasszony!

— Ő. Csendesebben Zsakó... Hallgass ide. S az ur félrevonta Pepkót az ablak mellé. »Az efféle bajt rögtön helyre kell ütni, különben azt mondják, hogy becstelen ember vagyok, az pedig nem vagyok... mondotta remegő hangon, szinte sirva, át fogok tehát azonnal menni Radakovicshoz, hogy megbeszéljem vele a dolgot; ő az apa, neki kell reákényszeriteni fiát, hogy jóvá tegye a hibát, különben meg fogja verni az isten... Te addig itthon maradsz és theát főzöl a leányomnak; nagyon átfázott az uton és rosszul érzi magát. Ha még rosszabbul lesz, fölkeresed Mikel anyót és ide hivod.

— Mikel... anyót... dadogta elvörösödve a fiu.

— Csendesen... Megértetted?

— Igen, uram.

Bertalan Imre magas, csontos alakja még jobban meggörnyedt. Mellére horgasztott fővel lépett a belső szobába, ahol leánya ült a kereveten. Pepko lesütött szemekkel üdvözölte, s a kemencze mellé huzódott, hogy megigazitsa a tüzet. Ura ezalatt felhúzta tarka téli zekéjét, néhány szót váltott leányával s elhagyta a házat. Pepko maga is jobban szeretett kivül lenni az ajtón.

— Nagy hó van erre felénk, mondotta akadozva.

— Hát te hogy érzed magad, Jakab?

— Köszönöm kérdését, Ilonka kisasszony, felelte a fiu. Uram megparancsolta, hogy theát főzzek. Nem éhes, instálom? Amig az ebéd elkészül, hozhatok szalonnát és kenyeret.

— Megvárom az ebédet.

— Igenis, felelte Pepko, s a leányra emelte tekintetét. Azután szégyenkezve sompolygott ki az ajtón s thea-főzéshez látott. Alig tudta meggyujtani a gyufát. Belülről elfojtott, halk nevetés ütötte meg a fülét, s ez még inkább megremegtette. »Nevet«... suttogta elakadó lélegzettel, s meg volt róla győződve, hogy bizonyosan rajta nevet.

De hát hogy lehet nevetni való kedve, midőn ilyen bajban van! Mit nem tesz az okosság... mennyire különbözővé teszi az embereket... Mikor a mult szüret táján nótát csináltak Ferencz Katára, a kis pisze orru, gömbölyü parasztleányka egyszer ugy eltünt hazulról, hogy csak a fiáthfalvi gát zuhatagában találták meg. Aztán

eltemették szépen ének-szóval. A plébános ur ugyan nem jött el a temetésre, mert megtiltotta hite szerint az Ur, hogy szentelt földben pihenhessen az, ki önmaga oltja ki élete lángocskáját, de ő is kijelentette a temetés után, hogy Kata szemérmetes, derék teremtés volt, nem tudta elviselni a szégyent, inkább elveszitette magát. Bezzeg nem nevetett az a szegény leány... Fehér volt, mint a kréta, s nem merte volna szembe nézni az embert egy félvilágért.

Pepko egészen belezavarodott ebbe a dologba. Midőn ugy egy negyed-órára bevitte a theát, ő nem merte fölemelni a szemét egy félvilágért. Urának leánya, ki finom szürke empire öltözékben, csillogó fülbeválóival, merész, büszke tekintetével sokkal szebb úri asszonynak nézett ki, mint az alispán úr fiatal felesége, egy kevély, bécsi asszony — egyáltalában nem volt fehér, mint a kréta, hanem piros és friss volt, mint a rózsa. Sokkal szebb és sokkal pirosabb, mint tavaly ilyentájban, midőn utoljára jelent meg ebben a fakó szobában, s egyszerü, olcsócska pepita-ruha simult meg nyulánk tagjain.

— Tessék, Ilona kisasszony, a thea.

— Köszönöm, Jakab, intett mosolyogva a hölgy, s biztató nyájassággal tekintett a fiura, ki lesütött szemekkel, nehézkes zavarral állingált az asztal mellett. Ülj le, Pepko és mondd el, mi az ujság? Hová ment atyám?

— Átment Radakovicshoz.

— Milyen ügyetlenség! mondá idegesen a leány, s bosszankodva fordult a fiuhoz: »Siess utána és szólitsd vissza!«

— Rég ott van már, instálom.

— Ugy? Hát jól van. Majd visszajön. Mond csak Pepko, elfelejtette már atyám, hogy kiesett a bérletből? Panaszkodik még?

— Mindig.

— Nehezen tűri a sorsát?

— Bizony ugy.

— Szeretné, ha visszakapná az árendát?

— Meghiszem azt!

— Te is inkább szeretnéd, ha jobb dolgod volna?

— Nekem igy is jó, felelte a fiu, s megvonogatta vállát. A hölgy gyors kérdései, enyelgő, kedves hangja, mely régi leányos bizalmasságából semmit sem vesztett, oly heves fájdalommal csapott a szivére, hogy majdnem kiszökött pilláira a könny. Most már föl merte emelni a tekintetét is. A varázslat megtört. Elhomályosodott szemei nem a régi, pepita ruhás tündért látták, hanem csak a nőt, ki nem térdelhet le többé a Szűz-Mária előtt, hogy megszentelő áldását kérje.

— Jobb dolgod lesz neked is, Jakab, folytatta rövid szünet után a leány, s megizlelte nyelve hegyével a theát, gondom volt reá, hogy a vén Radakovics önként átadja atyámnak a birtokot és ez meg is fog történni, mert én akarom. Beköltöztök szépen a kastélyba, s jó dolgotok lesz. Szeretett édes atyámnak meg lesz az az öröme, hogy öreg napjaira ismét kényelemben élhet. Tőled csak azt kivánom Pepo, hogy aztán is hű szolgája maradj, s tartsd rendben a kertet, ahol gyermekségem legszebb idejét éltem át.

— A kisasszony is velünk marad?

— Ah, nem! felelte vidám nevetéssel a leány, s fölbiggyesztette az ajkát, miközben a szoba kopottas butorain végignézett. Én vissza fogok menni, de néha... évenként egyszer-kétszer... ide is ellátogatok. Ezt a régi lim-lomot el kell adni. Milyen szekrények, s az ágy... vagy az a behorpadt szék ott az ablak mellett.

— Azt szerette, instálom, a kisasszony boldogult édes anyja a legjobban...

A leány ajkát harapdálva, összevont szemöldökkel nézett egy pillanatig a fiura, aztán meglóditotta keskeny, ehér kezével a csészét, hogy a thea az abroszra loccsant.

— Még mindig nagyon ostoba vagy Pepkó, szólt ingerülten, vidd ki ezt a csészét és csak akkor jőjj be, ha hivni foglak.

Felállt, s az ablakhoz lépett. Pepko sáppadtan kullogott ki, s midőn künn a pitvarszobában végig dörzsölte öklével a homlokát, ugy tetszett neki, mintha a poklok sátánja jelent volna meg káprázó tekintete előtt, s vigyorogva öltögette volna reá a nyelvét.

*

Bertalan Imre utközben mindent előre kigondolt, hogy mit fog mondani Radakovicsnak. Mig a falun keresztül gázolta a havat, sokféle terv fogamzott meg agyában arra az esetre, ha Radakovics netalán azt fogja hazudni, hogy fia gonoszságáról nem tud semmit. Ettől a ravasz embertől, ki oly aljas módon rágalmazta el a káptalannál, hogy a jószágigazgató a bérlet felmondásakor mosolyogva hallgatta mentségeit, kitellik az is, hogy a legjámborabb arczczal tagadni fogja a dolgot. Ez azonban nem fog használni neki. »Megmutatom, biztatta magát, hogy nevem és ártatlan leányom becsülete szent; az nem olyan, mint a föld, melyet el lehet rabolni büntetlenül.«

Radakovics éppen akkor lépett ki prémes bundában a verandára, midőn benyitotta az ajtót.

— Dolgom van az urral, mondotta röviden.

Radakovics elkergette az előrohanó kutyákat, s bocsánatot kért, hogy nem maradhat tovább tiz percznél, mert lovai be vannak fogva.

— Hamar elvégezzük.

— Helyes! Méltóztassék besétálni, felelte a vén ember s mialatt sunyi tekintettel gyorsan, fürkészve vendége arczát kutatta, halavány ajkain inkább sajnálkozó, semmint gúnyos mosoly játszadozott. Bertalan Imre emelt fővel lépett a szobába. Szertartásos komolysággal hajolt meg s nem fogadta el az udvariasan elébe tolt karosszéket. Állva maradt. A tágas, elegáns kényelemmel berendezett szoba művészileg faragott butorait se méltatta egyetlen tekintetre. Ünnepélyes, sötét és nehéz volt, mint egy barna márvány-obeliszk, valamely nagy ember sirján.

— Mivel szolgálhatok, kedves szomszéd?

— Rövid leszek, felelte mély hangon a szegény ördög s egyenként keresgélte a szavakat, melyekkel ellenségét lesujthassa; — vegye tudomásul, hogy leányom hazaérkezett s ön előtt most a vérig sértett apa áll.

— Parancsoljon velem.

— Önök bizonyára azt gondolták, hogy ártatlan gyermekem becsülete is olyan, mint a föld, melyet el lehet rabolni büntetlenül. Tudja meg azonban, hogy ez végzetes tévedés. Azért vagyok itt, hogy ezt tudtára adjam és figyelmeztessem, hogy hiába tagad; én mindent tudok.

— Tudja a kisasszony, hogy ön hozzám jött?

— Arra semmi szükség.

— Bocsánat, erre szükség van, mert ha az ön látogatása az ő tudtával történt volna, akkor nem lennék abban a helyzetben, hogy szemrehányásaira választ adjak. Igy azonban, folytatta szeliden a vén ember, egészen másképp áll a dolog. Lássa, kedves szomszéd, ön haragszik reám, pedig mi ketten oly ártatlanok vagyunk ebben az egész kellemetlen bajban, mint egy-egy husvéti bárány. Fiam megirt mindent, ismerem töviről hegyire az esetet s mondhatom, hogy eleget bosszankodtam már miatta, többet, mint a mennyit az egész megérdemel.

— Azt hiszi, hogy én jókedvü vagyok? Leányom az ön fiának áldozata. El kellett hagynia a nevelőintézetet, hol kenyerét megkereshette. Ki ennek az oka? Az ön fia!

— Dehogy a fiam.

— Ne tagadják!

— Az istenért, kedves szomszéd, s Radakovics most már szánalommal nézett vendégére, ön, ugylátszik, semmit sem tud. Beszélt a kisasszonynyal?

— Csak a dologra!

— Hisz arra! Mi egyébről van szó? Nem mondta önnek a kisasszony, hogy már hónapok óta nem tanitónő?

Bertalan Imre térde megcsuklott erre a kemény szóra. Oly rémitő világosság gyult ki fejében, hogy majdnem megbomlott tőle. Egy pillanatig kimeresztett szemmel, bambán nézett Radakovics résztvevő arczára.

— Mit beszél? kérdezte hebegve.

— Az igazságot, szomszéd, az igazságot, mondá a vén ember és sajnálkozva vonogatta vállát. A kisasszony megmondhatta volna önnek, hogy mi van a dologban.

— Mi? Nem értem...

— Hát bizony csak annyi, hogy egy szép napon elunta a harminczöt forintos tanitónői fizetést s otthagyta az intézetet. Tudta-e vajjon az ön nénije, a kinél lakott, hogy mit csinál, nem-e, arról semmit sem közölt velem a fiam, erről tehát nem adhatok biztos felvilágositást. Ottó fiam csak annyit irt, hogy a kisasszony egy nap betegen jött hozzá s hogy nehány hétre volt szüksége, mig betegségéből — a melyről én nem beszélhetek önnek — nagy nehezen kigyógyithatta. A hibát innen kezdve, igaz, hogy ő követte el és én nem is mentegetem érte. A kisasszony nem ellenkezett. Szeretője lett a fiamnak, de ne feledje, édes szomszéd, hogy Ottó fiam csak a második volt; a második... igen... s ez nagyban enyhiti ostobaságát még az én szemeimben is. Már most mit csináljunk? Kegyed bizonyára azért jött hozzám, hogy elégtételt követeljen. Nagyon igaza volna, ha másképp állna az ügy, de igy, amint van... hisz ön is beláthatja... Ottó fiam kétezer forintot fizetett a kisasszonynak. Én is mindent megteszek önért, ami módomban van. Nézze, kocsim lenn vár az udvaron. Be fogok menni a városba és megbeszélem a dolgot az igazgató-kanonok ur ő méltóságával; ha én kivánom, nem lesz ellenvetése; átadjuk kegyednek ismét a »Magna Luncát«, beköltözhetnek ide ebbe a házba, én elhagyom a falut és együtt maradok Budapesten a fiammal, ki nemsokára, azt hiszem, egyetemi kathedrát fog kapni, mert megérdemli; okos ember, nagy protekczió meg mi más... Szóval, a kisasszony meg lesz velünk elégedve. Fiam csak azt köti ki, hogy maradjon itt és Budapestre többé ne térjen vissza. Ez kissé bajosan fog menni, hanem, ha isten megsegit, majd csak eligazitjuk valahogy ezt is.

Radakovics még beszélt, midőn Bertalan Imre már az ajtó felé indult.

— Viszontlátásra tehát, kedves szomszéd, a viszontlátásra! ismételte élénken és utánna sietett, — ne feledje, hogy számithatnak reánk. Mindent el fogunk követni, tessék elhinni, mindent. Ha talán még szüksége volna a kisasszonynak pénzre...

— Nincs, rebegte az öreg ur és kitámolygott az ajtón.

— Sajnálom, szegény barátom, valóban nagyon sajnálom a dolgot. Ha visszajövök a városból, meg fogom látogatni kegyedet és akkor mindent rendbehozunk.

Bertalan Imre megbotlott a veranda lépcsőin.

— Legyen szerencsém... motyogta szédülő fejjel és belelépett a hóba.

*

A hideg téli levegő valamennyire magához téritette. Behuzta nyakát a kabátja gallérjába s számot igyekezett magának mindarról adni, amit hallott. Hátha nem mondott igazat az a borzasztó ember, zúgott át agyán a gondolat, de ösztönszerüen érezte, hogy ez a remény vékonyabb a pókhálószálnál. Elszakad, mielőtt megérintené. Ugy történt minden, amint Radakovics elmondotta. Az igazság ereje rettenetes; mellbe csapja, összezúzza, bevérezi az embert; hinni kell benne, mert igazság, tehát hinnie kell benne neki is, akár beleőrül, akár nem.

Ugy... Ez jó gondolat. A világ egyszer csak el kezd forogni; az összezavarodott tekintet nem tudja megkülönböztetni a tárgyakat; ősz feje agyában helyet cserél a jó a rosszal s ibolyaszinü lesz az egész mindenség, a melybe elvész, elpárolog a lélek, ez a hitvány kelevény, mely ugy ég ime most is, hogy jajgatni szeretne fájdalmában, mint egy értelmes ember. Nem volt bátorsága rá, hogy meginduljon és haza menjen. Ott szemébe kell néznie a leányának.

(Folytatjuk.)

SAISON.

I.

Gyöngyvirág.

Egy szőke lányt ismertem egyszer,
Egy szőke kis lányt, őz-szemüt.
Megiltasult a gyöngyvirágtól
S azt hordta mindig, mindenütt.
Május havában volt s ilyenkor
Szerelmes az egész világ.
S ilyenkor nyilik, kinn az erdőn
A gyöngyvirág, a gyöngyvirág.

Szerettem én is a virágot,
Mindet szerettem egyaránt,
A gyöngyvirágot is szerettem,
De jobban azt a szőke lányt.
Ő egy virágba volt szerelmes,
Mely egy pohárka vizben állt...
És viszonozta hő szerelmét
A gyöngyvirág, a gyöngyvirág.

Én nem tudom, miről beszéltek
Csillagsugáros éjjelen,
Mig én reménytelen magányban
Bolyongtam úton-útfelen.
Csak azt tudom, hogy igy születnek
A legnagyobb tragédiák
S hogy elsőrangu intrikus volt
A gyöngyvirág, a gyöngyvirág.

Ma is ha még a szőke lányra
S a gyöngyvirágra gondolok,
Eszembe jut, hogy ily vetélytárs
Nagyon veszélyes egy dolog.
Őrizze féltőn minden ember
Szerelmesének ablakát,
Hogy ne kerüljön soha abba
A gyöngyvirág, a gyöngyvirág!

Elta.

II.

Husz év multán.

Becsületes tót atyafi, kit a *Nevessünk* meg *Bors és paprika* czimü adomagyüjtemények örökitenek meg, amiért Amerikából visszatérve, fölkiáltottál: minden megváltozott, csak az iskolásgyerekek még mind olyan kicsinyek, — bámulom és becsülöm érzésed közvetetlenségét. Bizony ez különös, nagyon különös, hogy husz év multán az iskolás gyerekek még mindig olyan kicsinyek. Mi az óczeánon usztunk keresztül, minden perczünk átgyürte egész valónkat, verejtékünk folyt, a lelkünk kiégett téglahordásban, pálinka ivásban. Testünkben, lelkünkben nincs egy porczika abból a matériából, mely honi zabból táplálkozott s a nagy átalakulás után visszatérve, a kis viskóba a gyerekek, kikkel együtt tanultunk irni, olvasni, még most is alig látszanak ki a földből, még most is azt a palatáblát és szamárfüles ábéczés könyvet hajitják egymás fejéhez, mely egykor a mi fejünkön szakadt ketté. Bizony, bizony édes tót atyámfia, különös az, ha a kincskereső Rip van Winkle huszéves álma fölött megáll a nap s hazajövet koldus szegényen, megtépett ábrándokkal, rongyos kabátban és övig érő szürke szakállal Lisbetjét még olyan fiatalon találja, mint elhagyta, esetleg az uzsorás vén polgármester karjai között.

Tudod-e tót atyámfia, mi az a mikrokozmos? Ez az emberi lélek nagyzása, mely még a tót atyafiban is megköveteli, hogy ha ő Amerikában hord téglákat, odahaza fenekestül forduljon föl minden. Erre a nagyzásra van épitve egész mivoltunk. Ha vonaton megyünk, akkor a telegráfpóznák is velünk szaladnak, a szántóföldek pedig körben karikáznak. Ha behunyjuk a szemünket, fényes délben is éjbe borul minden s ha uj bocskort huzunk, akkor országvilág a bocskorunkat bámulja. Kegyetlen részvétlenség tehát, ha sok hányattatás után, testben, lélekben, bocskorban megváltozva hazajövet, a viskókat a régi helyükön találjuk, ugyan az a zsidó ugyanazt a vizes spiritust méri, az iskolamester pedig ugyanazokat a betüket rajzolja a táblára. Micsoda egyformaság, micsoda tengődés ez nap-nap után, holott mi minden nap uj téglát hordtunk egy-egy uj telekre!

Husz keserves napszámos esztendő multán im én is visszatértem, ahol gyermeklelkem első művészi táplálékát lelte. A tüzijátéktér volt az én örömeim tanyája, nap-nap után, ebéd után oda szaladtam s ott maradtam vacsoráig. Micsoda változás, milyen egészen más most ott minden! Faczér-cselédek, ődöngő bakák nyüzsögnek most itt, azelőtt sohse voltak. Különös elegáncziáju hölgyek mosolyognak most különös édesen reám, azelőtt sohse mosolyogtak igy. Van itt Variété-szinház, Vaudeville-szinház s én kiváncsi vagyok, mit játszanak odabenn. Sohse voltam erre kiváncsi. Megfájul a fejem a körhinták nézésétől, azelőtt pedig a legnagyobb gyönyörüségem volt benne, ha fölkaphattam egy szilaj faparipára. A panoráma kikiáltója, aki akkoriban impozáns ur volt s elkergetett engem a bejárattól, most egy éhesszemü, rongyos siheder, aki azt mondja nekem: tessék besétálni, nagyságos ur, első hely husz krajczár. A nyelvemre tolakodik a szó: nem ismer? én vagyok az, akit husz esztendővel ezelőtt nyakon akart ütni, mert megtapogattam a kifüggesztett plevnai ütközet vásznát, hogy csakugyan kidomborodnak-e ugy rajta az alakok, mint a szememnek tetszett. Bakák, cselédek, félvilági hölgyek — sohse voltak azok az én koromban a tüzijáték téren! Akkoriban csak gyerekek, mamák, bácsik és kisasszonyok mulattak itt. Mezitlábas gyerekek friss vizet árultak, most vén asszonyok sört mérnek egy krajczárjával. És én akkoriban urnak tartottam azt, aki vizet ivott egy krajczárért, most pedig szegény ember, aki sört méret magának a bádogmedenczéből. Nem ugy van már, mint volt régen!

De ime, a kis gyerekek még mindig olyan kicsinyek. Megdöbbentő érzés! Eszembe jut a Peer Gint Solveighje, aki az erdei kis kunyhóban várt, várt az ő Gintjére, aki a Trollok országából nekiindult a kerek világnak s visszatérve, azon a helyen találja Solveight, aki várja. Ez a kis bódé, melyben Paprika Jancsi hősködik, reám várt. Ugyan az a vörös orru, vörös csuhás fabábu, ugyanaz a rekedt hang a mélységből, ugyanaz az előadás, ugyanazok a nézők! A kis bódé körül tolonganak a gyerekek, bent a padokon a guvernantok, mamák, kis gyerekeikkel s ezek még most is ujjonganak, mint husz esztendővel azelőtt, valahányszor Paprika Jancsi agyonüt egy jámbor, ártatlan embert. Megfoghatatlan. Hát nem unták még meg — husz esztendő alatt? Ezalatt a husz esztendő alatt a dráma óriási mértékben fejlődött, fölépült a nemzeti szinház, Shakespeare megirta az ő tragédiáit és Gabányi Árpád a *Kisvárosi nagyságok*-at. És itt, e bódé körül, mintha nem forgott volna a föld, Paprika Jancsi még mindig kopogtat a pokol szádáján s aki kijön, azt agyonüti.

A gyerekek pedig tombolnak lelkesedésökben és édesen kaczagnak. Ni! Azelőtt sohse vettem észre a gyerekek kaczagását, de lelkesedtem a vitéz Paprika Jancsin. Lélegzetelfojtva lestem — holott tudtam — miféle jámbor alak bukkan most elébe s mivel — pörölylyel-e, vagy piszkafával — fogja agyonütni. Most egy szép asszony nézésébe vagyok elmerülve, aki egyre bizgatja kis fiát:

— No gyere már Sándor, hiszen láttad már ezt a históriát.

Sándor azonban nem hallgat rá, még csak rá sem hederit a mamájára, rákönyökölve az alacsony korlátra tág, kerek szemei lesik Paprika Jancsi minden mozdulatát. A szép asszony abbahagyja nógatását s egy darabig ő is nézi az előadást s olyan különösen mosolyog. Szép asszonyom, tudom, ez a mosolygás nem a vörösorru vitéznek szól, hanem nekem. Tudja, hogy önt nézem s ez önnek jólesik. Mosolyog befelé, a lelkébe s kiváncsian várja, mi lesz. Ha megszólitanám, megvetően forditana hátat, de hogy nem szólitom meg, ez bosszantja. Én nekem meg eszem ágában sincs a kaland keresése, csak nézem a vonásait, mert olyan ismerősek. Tudom, hogy nem láttam soha és mégis ismerős, ezelőtt husz esztendővel ön ezen a padon ült a Paprika Jancsi bódéjában s lehet, hogy én vottam a szomszédja. Törődtem is akkor magával, türődött is akkor velem! Lelkesedtünk, gyermeki

kegyetlenséggel Paprika Jancsi kegyetlenségén. Mert most látom, hogy ez a kis fabábú a világ legnagyobb gazembere, aki ezerszeresen érdemli meg az akasztófát. Gyilkol, egyre gyilkol ok nélkül, merő vérszomjuságból, gyilkol szegény öreg asszonyokat, mert nem szépek, szegény öreg batyus zsidókat, mivel antiszemita s mig szegény áldozata végsőt vonaglik, vigan hajigálja a levegőbe s hullájokat meggyalázva, vad örömében tánczra perdül. S a gyerekek szimpátiája mind felé fordul, egyik sem sajnálja a szegény ártatlan áldozatokat, de visszafojtott lélegzettel félti a vérszopó fenevad életét, mikor az ördöggel gyül meg a baja. S micsoda öröm, micsoda tapsoló lelkesedés, mikor a Paprika Jancsi az ördögöt is agyonüti! Nagyfejü pedagógusok, kik a gyermeki lélek finomságáról értekeztek, nézzétek végig az ilyen előadást s magyarázzátok meg, mi kelti a gyilkos iránt a szimpátiákat. Mert nem igaz ám az, hogy a gyermek csak bábuknak nézi őket, oly erős az illuzió, mint a szinpadon. Még az én öreg szemem is megfeledkezik róla, hogy ezek bábuk s tökéletes illuziót kapok. S beszéljetek nekem a költői igazságszolgáltatás megnyugtató hatásáról, mikor még most is él bennem az a kinos szomoru érzés, melyet Paprika Jancsi bukása bennem keltett. Mert a győzhetetlen emberirtón is kifog valaki: a kaszás halál, ezt hiába veri kalapácscsal, karddal, mégis lekaszálja. Paprika Jancsi a pokolba kerül. Ez az első tragikus benyomásom, melyet éreztem.

S im, azon veszem magam észre, hogy ismét szivvel, lélekkel a kis szinpadon függök. Minden olyan, mint volt régen, csak a szép asszony változott meg. Átrohantam a világon, gyáva-vakmerőn fekete pápaszemen keresztül a napba néztem, de még most is megmozdul bennem az aggodalmas részvét, midőn fölbukkan a Halál! Halál! Tudod-e, kis Sándor, ki az a Halál? Nem tudod, de villogó koponyája s fekete szemüregei megrémitenek, mint engem. Szegény Paprika Jancsi, véged van. Szepegsz, remegsz, te aki hideg vérrel, ádáz jókedvvel rakásra gyilkoltad áldozataidat s most kegyelmet kérsz. De mi ez? Jól látok-e? Paprika Jancsi éppugy játszik a halállal, mint a batyus zsidóval, körültánczolja, incselkedik vele, végül egy kancsó vizet önt a nyakába. A gyerekek tombolnak lelkesedésükben, engem egy pillanatra megborzongat a látvány, de azután magam is nekilelkesedek s nevetem a totyakos, vén csontos embert, aki egyre káromkodik s hetvenkedik, de mindig kikap. S a vége? Tessék elhinni, akármilyen hihetlen — Paprika Jancsi főbe kollintja a halált egyszer, kétszer, huszszor s a halál mind fáradtabban, mind erőtlenebbül vonaglik s végül — meghal.

Itt megáll az eszem. A kis Sándor elégülten, boldog arczczal követi most a mamáját, aki még egyszer rám néz, ugy a leeresztett szempillák alól, félig gúnyosan, félig boszankodva, aztán hátat fordit. Én pedig különös borzongást érzek a lelkemben s idegenül nézek a gyerekekre. Micsoda változás! Mennyire meg kellett változniok a gyermekeknek, hogy Paprika Jancsi szükségét érezte végét vetni a halál mindenhatóságának! Az én érett eszemre ez a produkczió egy kegyetlen szatira hatásával van: ime, hogy győz az abszurdum, csak meg kell koczkáztatni. S a zsibongó gyermekrajban én állok bambán, búsan, a szegény Rip van Winkle: ime husz év alatt hogy megnőttek a gyerekek! Neked csak a hajad hullt ki, a fogaid vástak meg, ezek pedig egy uj világnézlet magaslatára kapaszkodtak: agyonütjük a halált! Kezdem érteni az öregeket, akik bennünk, fiatal titánokban képromboló vandálokat látnak, akik gúnyolják a megszentelt hagyományokat s agyonütjük a halált. Nem ugy van már, mint volt régen! Az enyészet szomorusága, mely az én gyermeklelkemet töltötte el, mennyivel szebb, mennyivel nemesebb, mint az a kaczagó káröröm a halál bukásán, holott a halálnak igaza volt, midőn azt a gazembert is le akarta vágni. S elfordulva az elhagyott bódétól, én szegény tót atyafi ujból nyakamba veszem a világot s kesergek az erkölcsök romlásán. Gazembereknek áll a világ, a halál is csak a szegény tótokkal boldogul, akik bambán nézik az előadást, ahelyett, hogy a szép asszonynak udvarolnának. Ha azt a szép asszonyt követem, lehet, hogy én se halok meg soha, igy azonban menthetetlen lekaszál a kaszás ember.

Addig pedig majd gondolkodom a dráma fejlődésén.

Kóbor Tamás.

Krónika III.

Levelek az Őshazából.

I.

Lemberg, május 7.

Kedves Barátom!

A Haza Nevében, keressük az Őshazát! A Magyarság Nevében: az Ősmagyarokat! Hol van Ő és hol vannak Ők? Itt egyelőre csak Hazánk lényeges kellékeire, Ős-zsidókra akadtam.

Láttam nehány Lengyelt is, a Lengyel Nők valóban igen csinosak. Jól éneklik a *Koldus diák* czimű operettben, amelyben *Pálmay* Ilka annak idején ah! olyan diadalokat aratott:

»A lengyel asszony... stb.«

Levelemet kérlek ne tedd közzé. Először a benne foglalt tudományos eredmények még nem valók a nagyközönség elé, másodszor vannak Budapesten rosz fiuk, akik a hirlapirás mesterségét űzik és akik esetleg gunyorkák tárgyává tehetnék Hazafias czéljaim elérésének ezt a kezdetleges mozzanatát. Közelebb azt hiszem már többet irhatok, mert Odesszában ismét egy lépéssel közelebb leszek az Őshazához. Üdvözöl igaz hived

Z. J. gróf.

II.

Odessza, május 10.

Kedves Barátom!

Mint utolsó levelemben már jeleztem, tényleg egy lépéssel közelebb jutottunk az Őshazához. Elmondhatom Pyrrhussal: »Még egy ilyen lépés és Ő föl van fedezve!«

Megismerkedtem az Orosz néppel. Barátom, mi a *Dencvér Orlofszky*ja és az ő *Iván* nevű szolgája ezekhez az Oroszokhoz képest! Láttam nehány Orosz Nőt is, nagyon csinos volt valamennyi. A Szlavianszky-féle élvezetes esték jutottak eszembe a Népszinházban, továbbá a szép Nadja...

Szádeczky-nek és *Bálint*-nak nem tudom hasznát venni, egész nap a könyvtárakat bujják. *Cselingiriánú* pedig fogott magának egy Ősoroszt, azzal sakkozik egész nap. Egyedül *Wosinszky* tart ki velem kutatásaimban, az emberek megbámulják magas termetét és a gibraltári püspöknek nézik őt. A

gibraltári püspök tudvalevőleg a legmagasabb püspök mind között, valószinüleg azért, mert Gibraltár is igen magasan fekszik...

Beszéltem egy Orosz tudóssal, aki kutatásaimnak a legszebb sikert jósolja. Az Őshaza létezésére vonatkozó összes kételyeimet eloszlatta azzal a kijelentéssel, hogy ő megeszi a fejét, ha én nem találom meg az Őshazát. *Price* jutott eszembe, az Ős-trainer, aki ugyanezt állitotta, mikor *Gourmand* a derbyt megnyerte. Vajha én is csak derby-távolságra volnék az Őshazától!

Szükségtelen a lelkedre kötnöm, hogy levelemnek ama részeit, amelyek tudományos anyagot foglalnak magukban, tartsd a legnagyobb titokban. A többit megmutathatod mindazoknak, akik életemért aggódnak. Hived

Z. J. gróf.

III.

Ázsia, május 13.

Kedves Barátom!

Itt vagyunk a határszélen. Ugy érzem magamat, mint Caesar, amikor a Rubicont átlépte. Tehát ismét egy lépés!

Megismerkedtem az Ázsiai néppel. Igen tisztességes és jóravaló nép, de magyarul nem beszél. Egy agg birka-pásztor azonban, akinél udvariasan tudakozódtunk, hogy merre van az Őshaza, kifogástalan magyarsággal köpött egyet, mondván:

-- Arra ja!

Elindultunk a mondott irányban. Ázsiai nőket is láttam, mondhatom igen csinosak. Mindenki megcsodálja *Wosinszky* óriási termetét. Különben az ekszpediczió minden tagja azzal foglalkozik, hogy leveleket ir. Csak *Csilingiriánu* nem ir leveleket, ő egy Ős-tatárt fogott magának és azzal sakkozik. *Szádeczky* mindenkit lefotografál, rólam és *Wosinszky*-ről tegnap hatvannégy fölvételt készitett.

A czivilizáczió itt már gyöngébb és az orfeumok gyérülnek. A legutolsó operette-ujdonság a *„Szép Heléna"*, amelyben *Kopácsy* Juliska nehány év előtt minálunk annyira föltünt. Valóban kár volt ezt a tehetséges művésznőt Bécsbe bocsátani.

Sietek egy lépéssel odább. Most egy óriási munkán dolgozom, amely kutatásaim tudományos eredményét foglalandja magában. Éppen ezért kérlek, légy továbbra is diskrét. Hived

Z. J. gróf.

IV.

Ázsiább, május 15.

Kedves Barátom!

Közeledünk az Őshazához. És az Ősmagyarokhoz. Megismerkedtem a Kirgiz Néppel és láttam nehány Kirgiz Hölgyet is, mondhatom, igen csinosak. De az akadémia áponczaira a Zürjenekre és a Cseremizekre nem tudtam ráakadni. Lehet, hogy ezek kivül esnek az Őshaza rayonján.

Wosinszky óriási termetét mindenütt megcsodálják. Neki egyéb dolga nincs. *Csilingiriánu* fogott magának egy Ős-Kirgizt és egész nap azzal sakkozik. *Szádeczky* folyton fotografál és leveleket ir. Hogy valaki ennyi levelet irjon! *Bálint* pedig azt mondja, hogy azt ő már régen tudta, amit itt látunk.

Most valamennyien nomád életet élünk, vagyis hazamegyünk, lefekszünk és kialusszuk magunkat szép csöndesen, mint a *Próbaházasság*-ban énekli az aranyos *Küry* Klára. A propos, hogyan sikerült a *Falu rossza?* Ujságok, hála Istennek, nem járnak ide, képzelem, hogy az élczlapok minő silány elménczségeket gyártanak Nagy Terveim rovására. Hived

Z. J. gróf.

V.

Még Ázsiább, május 16.

Kedves Barátom!

Sietve irom ezt a pár sort. Képzeld, arról értesülök, hogy az Őshaza, értesülvén jövetelünkről, elénk jön és a Maga részéről föl akar fedezni minket.

A kölcsönös fölfedezés napját holnaputánra halasztottuk. Rögtön azután jövök haza.

Kérlek, légy szives intézkedni, hogy mihelyt megjövök, megkapjam az orfeumban a proszczéniumi páholy-székemet, a viszontlátásra, hived

Z. J. gróf.

A bájital.

Irta: STENDHAL.

(Befejezés.)

Liéven nagyon elszomorodott.

— Asszonyom, ne vegye a szomoruságomat olybá, mondá gyönge hangon, mintha elálltam volna szándékomtól, hogy mellette maradjak; e pillanatban arra gondolok, hogy miképpen lehetne menekülni a csendőrség üldözése elől. A legveszedelmesebb az volna, ha Bordeauxban maradna. Később azt mondanám, hogy szálljon hajóra; szerzek majd átkelést egy éppen olyan szép és fiatal asszony nevére, mint a milyen ön asszonyom. A mikor Liéven ezt mondta; halálos szomoruság ült ki a szemére.

— Don Guttier Fernandez, folytatta Leonor, szálka volt a Spanyolországban zsarnokoskodó párt szemében. Gyakran tettünk nagyobb kirándulásokat a nyilt tengerre. Egy alkalommal egy kis franczia kereskedelmi hajóval találkoztunk. »Szálljunk át, mondotta férjem, hagyjuk itt a birtokainkat.« És elutaztunk. Férjem még most is nagyon gazdag; gyönyörü házat vásárolt Bordeauxban, ahol üzletét folytatta. Teljesen elzárkózva éltünk a világtól. Férjem gyülöli a társas-életet, különösen amit franczia szokás szerint alatta értenek. Főleg egy év óta, azon ürügy alatt, hogy politikai tekintetek nem engedik meg, hogy liberálisokkal érintkezzék, talán kétszer sem vitt társaságba. Majd meghaltam unalmamban. Férjem rendkivül tiszteletreméltó, a legnemesebb férfiak egyike; de mindenkire gyanakszik és sötét szinben látja a világot.

Fájdalom, egy hónappal azelőtt hajlott arra a kérésemre, hogy béreljen egy páholyt a vándorművészek látványos előadásaira. Nagyon rosszul választotta férjem a helyet, mert egészen elől, a játszótérnél bérelt egy páholyt, hogy a város fiatalságának tekintete elől lehetőleg elzárjon. Nápolyi műlovarok voltak akkoriban Bordeauxban... Oh, uram, tudom, mennyire meg fog vetni engem!

— Asszonyom, felelte Liéven, én figyelemmel hallgatom, de azért folyton a bánatomra gondolok; az az ember, akit ön szeret, a világ legboldogabb embere.

— Mindenesetre hallott már valamit a hires Mayralról? mondá Leonor szemlesütve.

— Arról a spanyolról! hogy ne, felelte Liéven csodálkozva; egész Bordeaux csak ő róla beszélt; nagyon ügyes és felette csinos fiatal ember volt.

— Fájdalom, ugy van és én azt hittem, hogy nem közönséges ember. Aközben, hogy a lován bravúroskodott, folyton reám nézett. Mikor egy napon elhaladt a páholyom előtt, amit férjem épp abban a pillanatban hagyott el, spanyol nyelven odasugta nekem: »Asszonyom, imádom önt.«

— Egy bukfenczhányó szeretett engem! borzasztó uram! és még nagyobb gyalázat, hogy a mikor erre gondoltam, semmi borzasztót nem találtam a dologban. Másnap eltökéltem magamban, hogy nem megyek az előadásra. Mondhatom, uram, nagyon boldogtalan voltam. Egyik nap a szobaleányom igy szól hozzám: Ferrandez ur elment hazulról; könyörgöm, asszonyom, olvassa el ezt a levélkét; s evvel kiszökött és bezárta maga mögött az ajtót. Nagyon gyöngéd levélke volt — Mayraltól; elmondta

benne az élete történetét; megirta, hogy szegény tiszt volt s sorscsapások folytán jutott abba a helyzetbe, hogy ilyen mesterségre kellett magát adnia, de kész ezzel a mesterséggel azonnal felhagyni, ha én ugy kivánom. Valódi neve Pimentel Rodrigo volt. Megint csak elmentem az előadásokra. Lassan-lassan hinni kezdtem Mayralnak, sajnálkoztam a szerencsétlenségén és gyönyörrel olvastam leveleit. Fájdalom, nemcsak olvastam őket, hanem feleltem is rájuk. Szenvedélyesen megszerettem ezt az embert, mondá könybe lábadva Leonor, szerettem olyan szenvedélylyel, a melyet még a legszomorubb felfedezések sem csititottak le. Hajlottam a könyörgéseire és épp olyan mohón vártam a találkozót, mint ő. De már ebben az időben is befészkelte magát a gyanu a lelkembe és erősen kételkedtem abban, hogy Mayral valaha tiszt lett volna. Nem volt ebben az emberben egy szemernyi büszkeség; többször azon aggódott, hátha én megvetem azért, mert most ilyen hitvány mesterséggel keresi a kenyerét.

Körülbelül két hónappal azelőtt, éppen akkor, a mikor az előadásba készültünk, férjem azt a hirt vette, hogy egyik hajója Royan körül tönkrement. S férjem, aki máskor tiz szót sem beszélt napjában, felkiáltott: Holnap el kell oda mennem. Este, az előadás alatt, jelt adtam Mayralnak. Mialatt ő férjemet a páholyban tudta, elment azért a levélért, melyet odahaza számára hagytam. Nemsokára láttam, hogy Mayral visszatérte után szinte magánkivül van örömében. Elég gyenge voltam azt irni neki, hogy másnap éjjel elvárom az egyik földszinti szobában, melynek ablakai a kertre nyilnak.

Másnap férjem csakugyan elment. Remek idő volt, de a rendkivüli hőség szinte elviselhetetlenné tette. Este azt mondtam, hogy férjemnek a földszinten levő, a kertre szolgáló szobájában fogok aludni, abban a reményben, hogy ott talán a hőség még sem lesz annyira türhetetlen. Éjfél után egy órakor, a mikor óvatosan kinyitottam az ablakot és Mayralt vártam, az ajtó felől hatalmas lármát hallok: a férjem volt, aki utazásának fele utján egyszerre csak azt vette észre, hogy hajója nyugodtan felfelé halad a Gironde-on és Bordeaux felé közeledik.

A mikor don Guttier belépett, nem vette észre iszonyu zavaromat; dicsérte azt a jó gondolatomat, hogy hálószobául ezt a hüvös helyet választottam és mellém telepedett.

Képzelheti, hogy milyen nyugtalan voltam: szerencsétlenségemre még hozzá gyönyörü holdvilágos éj volt. Körülbelül egy óra mulva tisztán hallottam, hogy Mayral az ablak felé közeledik. Mikor férjem hazajött, elfelejtettem becsukni az ajtót, mely a hálószobával szomszédos kis szobába szolgált. Az ajtó tárva-nyitva volt, szintugy az az ajtó is, mely a kis szobából a hálószobába vezetett.

Hiába integettem a fejemmel — ez volt az egyetlen intés, amit féltékeny férjem oldala mellett megkoczkáztathattam — Mayral csak nem vette észre, hogy baj van. Hallottam, amint belépett a kis szobába és nyomban az ágy felé közeledett, arra az oldalra, ahol én feküdtem. Képzelheti, mennyire meg voltam rémülve: olyan világos volt, akár csak nappal. Szerencsére Mayral nem szólt semmit, a mikor felém jött.

Intettem neki, hogy férjem mellettem van s láttam, amint tőrt húz ki az övéből. A borzalom felsarkalt: félig felemelkedtem ágyamban. Ő felém közeledett és azt sugta a fülembe: »Asszonyom, ez az ember itt az ön oldalánál a szeretője s én nagyon jól értem, hogy rossz időben jöttem; nem tudom, miért tetszik önnek asszonyom az a tréfa, hogy egy szegény komédiást a jégre vigyen; hanem ez a gyönyörüséges uri ember is meg fog emlékezni arról a negyedóráról, amit itt töltök.

— De hiszen ez a férjem, mondám oly hangosan, ahogy a körülmények csak engedték. És visszatartottam Mayral kezét.

— A férje, akit én ma délben láttam, amint a Royanba menő gőzhajóra felszállt! Ne gondolja kérem, hogy egy nápolyi komédiás annyira ostoba, hogy ezt a dolgot meg ne értse. Keljen fel és jőjjön a mellékszobába: akarom; ha nem: felkeltem ezt a szépséges ficzkót, akkor talán megtudom a nevét. Erősebb, ügyesebb és felfegyverkezettebb vagyok nálánál s akármilyen szegény ördög legyek is, mégis csak megmutatom neki, hogy én velem nem lehet ilyen olcsó komédiát üzni. Asszonyom, én a szeretője akarok lenni s akkor csakis ez az ember játszhatja itt a figurát. Ebben a pillanatban férjem felébredt.

— Ki beszél itt szeretőről? kérdé zavarosan. Mayral, aki mellettem volt, átölelt s a fülembe sugdosott, erre a váratlan eseményre hirtelen lehajlott. Én kitártam a karjaimat, mintha férjem szavai felébresztettek volna s ugy beszéltem, hogy Mayral mindjárt észrevehette, hogy férjem van mellettem. Végre don Guttier azt hivén, hogy álmodott. Mayral tőre élénken ragyogott a holdfénynél, mely éppen akkor az ágyra világitott. Megigértem Mayralnak mindent, amit csak akart. Azt követelte, hogy jőjjek vele a mellékszobába: »Jó, mondjuk, hogy ez az ember a férje, de azért én mégsem játszom itt a bolondot«, ismételte haragos hangon. Végre egy óra mulva elment.

— De elhiszi-e, uram, hogy bár ezek után körülbelül tisztában voltam Mayrallal, szerelmem még sem gyengült.

— Férjem, aki sohasem ment társaságba, minden idejét nálam töltötte. Képzelheti, milyen nehéz volt a második találkozót rendezni, a melyet eskü alatt igértem Mayralnak.

— Ő szemrehányó leveleket irt s az előadások előtt ugy tett, mintha nem is vett volna észre. Végre is uram, végzetes szerelmem nem ismert határokat.

— Jőjjön a tőzsdeórák idejében, a mikor tudja, hogy férjem elment hazulról s én el fogom rejteni. Ha napközben lesz egy szabad pillanatom, meg fogom látogatni; ha a kedvező véletlen ugy akarja, hogy férjem másnap ismét elmegy a tőzsdére, ismét meglátogatom; és ha ez nem történhetik meg, akkor legalább meg lesz győződve arról, hogy szeretem, hogy gyanuja alaptalan. Gondoljon arra, hogy milyen következményei lehetnek e tettemnek.

— Ez Mayralnak ama aggodalmára akart felelet lenni, hogy én talán jobb szerettem volna szeretőmnek egy társaságbeli férfit, mint egy nápolyi komédiást. Egyik barátja erre vonatkozólag valami bolond mesét mondhatott el neki.

— Egy hét mulva férjem elment a tőzsdére; Mayral világos nappal jött hozzám, átszökve a kert falán. Látja, minek nem tettem ki magam érette! Alig hogy három perczig együtt voltunk, férjem hazajött. Mayral elbujt az öltözőmbe; de don Guttier csak azért jött haza, mert fontos irományokat felejtett el otthon. Szerencsétlenségemre lusta volt lemenni pénzes szekrényéhez, bement az öltözőmbe, belerakta az aranyakat az egyik szekrényembe s minthogy nagyon gyanakvó volt, óvatosságból elzárta a szobát s a kulcsot magával vitte. Mód felett bosszus voltam: Mayral dühöngött, mert csak a csukott ajtón át beszélhettünk egymással.

— Férjem nemsokára megint hazajött. Ebéd után unszolt, hogy menjünk sétálni. Az előadásra is el akart menni, ugy, hogy csak nagyon későn jöttünk haza. A háznak minden ajtaja a legnagyobb elővigyázattal voltak elzárva s a kulcsokat férjem tartotta magánál. Csak a véletlennek köszönhetem, hogy sikerült kiszabaditanom Mayralt, férjem első álma alatt s feleresztenem a tető

alatti kis magtárba. A kertbe azonban innen nem juthatott el, mert az egész udvarban gyapjuval teli zsákok voltak felhalmozva, fel az ereszig. Mayral az egész napot a magtárban töltötte. Hogy mennyit szenvedtem ez idő alatt, az kimondhatatlan: minden perczben láttam Mayralt, amint tőrrel kezében lerohan és férjemet legyilkolva, utat tör magának. Hiszen ez az ember képes volt mindenre. Ha a házban a legkisebb zajt hallottam, összerázkódtam.

— Hogy szerencsétlenségemet betetőzze, férjem az nap egyáltalában nem ment a tőzsdére. Nagysokára s akkor is anélkül, hogy Mayrallal egy szót is válthattam, sikerült a zsákokat felülről elhordatnom s igy a kert felé utat nyitni. A mikor Mayral keresztül ment a szalonon, tőrének markolatjával bezuzta a nagy állótükröt. Elkeseredten dühös volt.

— Ugyebár, uram, ön megvet engem, ugy, a mint én is megvetem magam. Ettől a pillanattól kezdve, ma már tudom, Mayral nem szeretett többé, mert azt hitte, hogy csak tréfát üzök vele. A férjem mindig nagyon szeretett; napjában többször megcsókolt és megölelt. Mayral, aki inkább büszkeségének, mint szerelmének a betege volt, azt hitte, hogy csak azért rejtettem el nálam, hogy ezeknek a turbékolásoknak a tanujává tegyem.

— A leveleimre nem válaszolt többé, s még arra se méltatott, hogy az előadás alatt rám tekintsen.

— Uram, nemde ön már elfáradt a gyalázatosságoknak ezt a sorozatát hallgatni: legyen türelemmel, most jön a legnagyobb, a legszégyenletesebb.

— Nyolcz napja annak, hogy a nápolyi vándorkomédiások csapata indulásra készült. A mult hét hétfőjén, Szent Ágoston napján, elbóditva attól a szerelemtől, a melylyel oly ember iránt viseltettem, aki amaz elrejtést követő három hét óta még egy levélkére se méltatott, elszöktem az én jóságos uramnak a házából és — megloptam, — megloptam én, ki egy hűtlen szivénél egyéb hozományt nem hozott a házhoz. Elvittem a gyémántokat, amiket férjem ajándékozott, magamhoz vettem három vagy négy 500 frankos csomagot, mert azt gondoltam, hogy gyanut kelt, ha Mayral Bordeauxban adja el a gyémántokat.«

Mikor Leonor ezeket elbeszélte, mélyen elpirult. Liéven halvány és kétségbeesett volt. Leonornak minden szava tőrszurásként érintette a szivét s mégis ugy érezte, hogy minden szó magasabb lángra lobbantja szerelmét.

Mintegy magán kivül megragadta Leonor kezét, aki azt nem vonta el. — Milyen alávalóság, gondolta magában Liéven, hogy én ennek az asszonynak a kezét csókolgatom, mikor ő nyiltan megvallotta, hogy mást szeret! Hiszen csak megvetésből vagy szórakozottságból teheti ezt s én ezzel visszaélek.

— Négy nappal ezelőtt, folytatta Leonor, reggel két órakor férjemet álomszerrel elaltattam és megszöktem; annak a háznak a kapujánál kopogtattam, amelyből tegnap éjjel sikerült megmenekülnöm. Mayral lakik benne. »Elhiszed már most, hogy szeretlek?« kérdém tőle, amikor viszontláttam. Mámoros voltam a boldogságtól. Mayral az első pillanatban inkább meglepettnek, mint szerelmesnek látszott.

— Másnap, amikor megmutattam neki gyémántjaimat, elhatározta, hogy megválik a komédiáscsapattól s velem szökik Spanyolországba. De csakhamar, hazámról beszélgetve, azt tapasztaltam, hogy ő a honi szokásokról nem sokat tud s az a gyanu támadt fel bennem, hátha nem is spanyol származásu. Tehát csakugyan egy közönséges műlovassal kötöm össze az életemet? Eh, és miért ne? — ha szeret! S én éreztem, hogy Mayral immár sorsomnak ura. Jó, leszek a szolgálója és hűséges asszonya s ő folytatni fogja a mesterségét. Fiatal vagyok, s ha kell, megtanulok még lovagolni. S ha vénségünkre nyomorognunk kell? Eh, hát husz év mulva nyomoruságban meghalok az oldala mellett. És nem sajnálkozhatnak rajtam, mert hiszen az életem boldog volt! — Milyen boldogság! milyen csalódás! sóhajtá Leonor.

— De ne felejtse el, asszonyom, mondá Liéven, hogy ön unalmában meghalhatott volna férje oldala mellett, aki sehová sem akarta elvinni. Ez sokban menti önt az én szememben. Aztán ön csak tizenkilencz éves, a férje pedig ötvenkilencz éves volt. Oh, asszonyom, hány asszony él tisztességgel az én hazámban, akik sokkal erősebben vétkeztek és még sem érzik az ön nagylelkü lelkifurdalásait? Ezek a szavak sokat könnyitettek Leonor szomoru szivén.

— Három napot töltöttem el Mayrallal, kezdé ismét az asszony. Este rendesen elment az előadásra; tegnap este pedig igy szólt hozzám: »Minthogy a rendőrség minden pillanatban betoppanhat hozzám, jó lesz, ha a gyémántokat és aranyokat egy megbizható barátomnak adom át megőrzés végett.« Egy órakor reggel, amikor már a szokott órán jóval túl várakoztam reá és majd belehaltam abba a gondolatba, hogy talán leesett a lóról, Mayral hazatért, megcsókolt s megint kiment a szobából. Szerencsére a gyertyát otthagyta, bár már két izben megtiltotta, hogy világosság mellett aludjak. Nagysokára hogy elaludtam, egy férfi telepedett le mellém s én rögtön észrevettem, hogy ez nem Mayral.

— Megragadtam a tőrömet; a gyáva ficzkónak inába szállt a bátorsága, térdre vetette magát és kegyelemért könyörgött. Rávetettem magamat s meg akartam ölni.

— A vérpadra kerül, ha bánt, hebegett a nyomorult.

— Ezek a szavak borzalommal töltöttek el. Milyen emberek társaságába vetődtem, gondolám magamban. Volt bennem annyi lélekjelenlét, hogy összeköttetéseimre hivatkoztam s azzal fenyegettem a betörőt, hogy feljelentem, ha nem mondja meg, milyen szándékkal rontott be hozzám. »Nem vagyok tolvaj, felelt a férfi, se aranyait, se gyémántjait nem bántottam; Mayral épp az imént hagyta el Bordeauxt, s az egész zsákmánynyal Párisba szökik. A direktorom feleségével utazott el; huszonötöt azokból a szép aranyokból odaadott a direktornak, amiért ez neki a feleségét átengedte. Két aranyat, amit most visszaadok, ha csak nem lesz oly nagylelkü, hogy nálam hagyja őket, azzal az utasitással kaptam tőle, hogy visszatartsam önt, a meddig csak lehet, de legalább addig, hogy neki husz-harmincz órai előnye legyen.

— És spanyol ember ez a Mayral? kérdém.

— Mayral spanyol? Szent Domingoból szökött meg, miután a gazdáját meglopta vagy meggyilkolta.

— És miért jött el ma este? Felelj, mondám, különben nagybátyám a gályára küldet.

— Amikor én vonakodtam idejönni, hogy önt őrizzem, Mayral azt mondta, hogy nagyon szép asszonynyal lesz dolgom. Nagyon könnyen foglalhatod majd el a helyemet mellette. Ez nagyon mulatságos lesz. Annak idején ő tréfált meg engem: most rajtam a sor. Ilyen feltétel alatt beleegyeztem; de mert nem volt bennem elég bátorság, a kocsival eljött hazáig s feljött, hogy előttem ölelje meg, aki az ágy mellé voltam elrejtőzve.« E szavaknál Leonor hangos zokogásba tört ki.

— A fiatal lovas, folytatta aztán, nagyon meg volt félemlitve s a leghivebb és legszomorubb dolgokat beszélte el Mayralról. Kétségbe voltam esve! Talán valami bájitalt adott be nekem az az ember, mondám magamban, mert nem tudom őt gyülölni és minden alávalósága daczára érzem, hogy imádom.«

Dona Leonor elhallgatott és elgondolkozott.

Sajátságos vakság! gondolta Liéven. Ilyen okos és szép asszony is hisz boszorkányságokban!

— Végre aztán, folytatta dona Leonor, a fiatal ember, látva hogy gondolatokba merültem, ismét visszanyerte bátorságát. Egyszerre csak ott hagyott és félóra mulva visszajött egy társával. Erősen védekeztem ellenük; heves küzdelem volt, talán azon ürügy alatt, hogy mást akarnak, az életemre akartak törni. Elvették tőlem ékszereimet és a pénztárczámat. Végre sikerült kiszöknöm a házból; de, ha ön ott nincs, talán az utczán is üldöztek volna.«

Minél többet beszélt Leonor arról, hogy mennyire szereti Mayralt, annál jobban szeretett bele Lieven. Az asszony sokat sirt; Lieven a kezét csókolgatta. Végre az asszony igy szólt: »Mondja meg őszintén, kedves és igaz barátom: mit gondol; ha felkeresném Mayralt és bebizonyithatnám neki, hogy sohasem volt szándékomban belőle gúnyt üzni, meg tudna engem szeretni az az ember?«

— Asszonyom, felelt Liéven, őszintén mondom, hogy nagyon kevés pénzem van; az unalom rávitt a kártyajátékra; de talán az a bankár, akihez atyám utasitott, könyörgésemre nem tagad meg tőlem tizenöt vagy husz aranyat — ha nem, képes vagyok minden aljasságra, hogy pénzhez jussak s ha az sikerült, odaadom önnek: menjen el Párizsba és keresse fel azt az embert!

Leonor örömében átölelte Lieven nyakát. »Oh, istenem, miért is nem tudom önt szeretni! Hogyan, tehát ön megbocsátja az én ballépéseimet és hóbortjaimat?«

— Annyira megbocsátok, hogy végtelen boldognak érezném magam, ha feleségül jönne hozzám.

— De hogyha Mayrallal találkoznám, tudom, hogy elég őrült és bünös volnék arra, hogy önt, az én jóltevőmet, elhagyjam és annak az embernek a lábai elé vessem magamat.

Lieven elpirult a haragtól. »Akkor nem marad más gyógyulás hátra, mint hogy főbe lőjjem magam, mondá, szenvedélyesen összecsókolva az asszonyt.

— Ah, ne öld meg magad, kedves barátom, — szólt az asszony hidegen.

*

Lievent nem látták többé sehol. Leonor az Orsolya-szűzek klastromában tett fogadalmat.

INNEN-ONNAN.

△ **Kálnoky lemondott** s ezzel sok minden megváltozott. Bánffy Dezsőt, aki még huszonnégy órával ezelőtt ügyetlen és gyámoltalan ember volt, aki kiszolgáltatta Magyarország tekintélyét az osztrák lenézésnek, ma diadalmas hős, az első magyar kormányférfi, aki Magyarország törvényadta jogának a külügyekbe való beleszólás tekintetében érvényt tudott szerezni. Igaz ugyan, hogy Bánffy époly keveset tehet arról, hogy ő nagy ember, mint tehetett volna róla, ha Kálnoky nem látja jónak lemondani, de az mindegy. Góliáth elesett, Dávid tarisznyájából hiányzik egy parittya-kő, tehát Dávid győzte le Góliáthot. S nagy ember lett ismét Futtaki, aki a válság idejében meglapult s alig mert megmukkanni, mert mind a két veszekedő fél az ő gazdája. Most előáll és büszkén hivatkozik rá, hogy megmondta ő azt előre s az események csak arra valók, hogy az ő jóslatait igazolják. De legyen bár Bánffy époly nagy ember, mint Futtaky, annyi tény, hogy dologi szempontból a válság ilyetén megoldása nagyban emelte Magyarország prestige-ét a jó bécsiek előtt. Ugy látják most is, mint az első Wekerle-krizis idejében, hogy ezek a kutya magyarok mindent keresztülvisznek, mert nem hagyják magokat. Megtennék ők is szivesen, de fájdalom, nekik nincsenek tyukszemeik, melyekre illetéktelenül rátaposhatnának.

* * *

△ **Operácziók.** A főrendek megint egyházpolitizáltak — a hétnek ez a legjelentéktelenebb eseménye. Senki a világon nem volt kiváncsi arra, hogy keresztül megy-e a vallás szabad gyakorlata és a zsidóreczepczió, vagy sem, mert mindenki megszokta már, hogy nem mennek keresztül. Aztán meg voltaképen nem is ez a kérdés, hanem isten tudja már, micsoda. Valóságos liberális csömör fogta el a közvéleményt, ugy hogy közömbösen fogadtuk azt a frivol eredményt is, melylyel a mostani tárgyalások végződtek. A törvényjavaslatok megbuktak, de elfogadták. A zsidók törvényileg reczipiálva vannak s a vallást szabadon gyakorolhatja ki-ki, mindössze egynehány paragrafus maradt ki, melyek a törvények tulajdonképen való lényegét tartalmazták. Igy is jó. A békának, ha kivágják a tüdejét, a bőrén keresztül lélegzik. Ez a két szerencsétlen javaslat is a bőrére van most utalva. Jó lesz annyiban hagyni a dolgot, különben a sok zaklatás miatt kibujnak a bőrükből is. Szegény békák!

* * *

△ **Ne köhögjön az ur!** Lám, lám, Lueger, a kis rakonczátlan mennyire megváltozott, hogy az alpolgármesteri székbe került. Ő, aki egyre provokálta a bécsi község-tanácsban a botrányokat, most erélyes védője a tárgyalás rendes menetének. Ugy fékentartja, rendre utasitja és lehordja az ő elvtársait s hajdani segitőit a botrányosinálásban, hogy azok nem tudnak hová lenni elkeseredésükben. A liberálisok malicziózusan mosolyognak: »lókötőből lesz a jó pandur.« Schneider azonban morogva huzza meg magát az elnöki emelvénynél és félhangon sugja az elnöklő Luegernek: »Szeretem, ha az úr köhög!«

* * *

△ **Szerénység.** Kossuth Ferencz meghatva lépett Szalontán az állványra és kijelentette, hogy ő szerény. Szerény, mert megtanitotta rá a munka, a tanulás és a gondolkozás. Sajnálja azonban, hogy az események sorja aligha arra nem kényszeriti őt, hogy kedves szerénységét félretegye. Most, Szalontán azonban még szerényen IV. Henrik franczia királyhoz hasonlitja magát s kiadja a jelszót: Nézzétek, merre megyek és kövessetek! Aztán ismét szerényen az atyja fiának mondja magát és szerényen arra vállalkozik, hogy Szalontán képviselőt nevezzen ki. Majd szerényen leszidja a saját pártját s feloszlatással fenyegeti. Re bene gesta pedig szerényen visszautazott Budapestre és elárverezte atyja butorait — szerény áron.

* * *

△ **Az a becsület!** Bécsben elfogták és negyvennyolcz órára becsukták hamis bejelentés miatt Klebersberg Zdenkó grófot, a kolozsvári mágnás-kaszinó tagját. Onnan átszállitják Budapestre hat havi fogházra a birói kar rágalmazásáért. Hamis nevet használni, a birói kart rágalmazni s a kiszabott büntetés elől megszökni — ezek nem gentlemanlike dolgok. S ime, a kolozsvári kaszinó most csakugyan kigolyózta Klebersberget — mert lovagias elégtételadást tagadott meg Teleki Domokos gróftól. Tehát ha idegen név alatt bujkál, rágalmaz és hat hónapig meg negyvennyolcz óráig valaki be van csukva, még mindig gentleman és lehet a kolozsvári kaszinó tagja. Érdemetlenné e tisztességes társasághoz csak akkor válik, ha nem verekszik. Megirtam azt az esetet Sudermann Trast grófjának, aki a becsületnek afrikai felfogása mellett ezentúl az erdélyi felfogást is fogja kuriozumként demonstrálni.

IRODALOM.

Az Akadémia idei nagygyülésén már megint a sajtót bolygatták: Hát konczedáljunk eleve egyet: egy panaszukban igazuk van, abban, amit a sajtó fölszinességéről mondanak. Tény, hogy a napilapokban rendesen a legfiatalabb erők *kezelik* az Akadémiát s már a lapok tekintélye is megkivánná, hogy az akadémikusokkal, akik elvégre mégis csak iskolavégzett emberek, ne félbemaradt maturánsokat állitsanak szembe. Hanem aztán... a vasárnapi nagygyülésen *Kautz* Gyula ur halottaiban állott — boszut *Kerkápoly* Károlyon, aki őt, tudvalevő, milyen mélységesen lenézte: emlékbeszédet mondott róla. Soha még ilyen vénasszonyos szószátyárkodást! Szegény Kerkápoly, nem hiába ragaszkodott ugy az életéhez, ugy látszik tudta, halála után mi vár rá. Az egész értekezés fénypontja a Hegel theóriájának értelmetlen összefoglalása s a tendenciája: bebizonyitani, hogy Kerkápoly mindent Hegeltől, Rosenkranztól és Steintól szedett össze. Kerkápoly erre ismételte volna, amit egy izben mondott: »Hát Kautz kolléga kutya?« Hát az ő Roscher-extraktumai? Kautz ur, aki abból él, hogy lassankint mindenki meghal, aki a kiegyezéses időkben tevékeny volt, a politikai pávatollaihoz már a tudományosakat is hozzá szeretné tüzni? Heraklesz képe egy limonádé tükrén: ez volt az az emlékbeszéd, amit a napilapok egy része teljes terjedelmében tett közzé. S az Akadémia ne vesse meg a sajtót? Pláne mikor azért az egyetlen helyes és bátor kijelentéseért is megtámadta, hogy tanuljunk a külföldtől tudományosságot. Hogy a külföldi tudományosság emlein, jó magyarnak maradván, mivé lehet növekedni, annak fényes példája a *König Gyula* pályája s az ő emlékbeszéde *Helmholtzról s a német tudományosságról.* A tudós világossága és határozottsága s a művész formatehetsége diadalmaskodik ebben a kis remekben, amelynek a hangja egyuttal megmutatja azt az utat is, amelyen az Akadémia a nagy közönséggel való érintkezést megtalálhatja. Hogy a német tudományos szellemről s a német egyetemekről szólván, az olvasóban akaratlanul is milyen lesujtó ellenképet kelt a mi tudományosságunkról s a mi egyetemünkről, arról épp oly kevéssé tehet, mint a sajtó arról, hogy *Fodor* professzor ur egy rektori beszédében magára vette, amit egynémely ujság az egyetemekről lesujtót, elitélőt, de szomoru valóságot irt. Akinek nem inge, ne vegye magára s az olyan európai embernek, mint Fodor professzor, nem az elsimitás, hanem a gyógyitás volna a föladata. De persze panaszkodni könnyebbb, mint cselekedni.

Szinházi krónika.

A jó sziv és a jó izlés.

— *május 17.*

A Jó sziv és a Jó izlés együtt indultak el szerencsét próbálni... igy kezdhetnék meg egy igen tanuságos példázatot, melyből kisülne, hogy a Jó sziv és Jó izlés együtt nem tudtak boldogulni s kénytelenek voltak elválni egymástól, mint hajdanában Ábrahám és Loth. De a példázatokra és tanuságokra rossz idő jár mostanában, mióta a czél ismét szentesiti az eszközöket s az emberek szeretik, ha az igazságot egyenesen, őszintén és példázgatás nélkül hallgatják el. Különösen érzékenyek pedig a fülek igazságok iránt, melyek elhallgatása jótékonyczélu, mert — ebben igazuk van az érzékenyfülüeknek — egy hamis ezüstforintossal több nyomort lehet enyhiteni, mint száz szinarany igazsággal.

Az a jótékonyság — oly szép, oly nemes dolog! A világért sem mernék ellene szót emelni, még ha a nemzeti szinház művészei csakugyan eljátszották volna az orfeumban a *Klabriasz-partit.* Megdicsértem volna szörnyen és konstatáltam volna, hogy a műélvezet ritka volt s hogy Ujházi sokkal jobb szinész, mint Schönberg. Megdicsértem volna, ahogy megdicsértem az operai *Denevér*-előadást, melynek sikerén a jeles műintézet annyira felbuzdult, hogy immár harmadszor adatja elő saját javára, ami szintén jótékonyczél. Pedig igazában Császár igen rosszul énekel és Arányi igen rosszul játszik, valamennyien pedig igen rosszul beszélnek. Szinészek működvelő előadása volt a Denevér-előadás és az is marad. Nem tekintheti ezt gáncsnak sem Császár, sem Arányi, sem a többi szereplő, mert mindnyájan olyasmit miveltek, amihez nem értenek. Vállalkoztak reá pedig nem művészi ambicióból, hanem jótékonyczélból, mivel a publikumot mód felett érdeklik az olyan előadások, melyekben mindegyik azt teszi, amihez nem ért. Kezdődött a művészi kaviárzsemléknek az a jótékonyczélu vesztegetése azzal, hogy a nemzeti szinház nehány művésze a népszinházban népszinműben lépett föl s betetőzik — egyelőre azzal, hogy szombaton Rákosi Jenő Magdolnáját adják — a czimszerepben négy elsőrangu művésznővel, akik felvonásonként váltják föl egymást.

Hogy Ujházi játszsza Gonosz Pistát, Márkus Emilia pedig Feledi Boriskát, ez kuriozum ugyan, de művészileg értékes kuriozum. Mert Ujházi nagy karakterszinész, Gonosz Pista pedig egy nagy karakterszinésznek való szerep, melyet különben is ő kreált. Nehány próba után be tud illeszkedni az idegen ensemble-ba s megszokja az idegen szinpad méreteit. Az ilyen előadások nemcsak jószivü, de jóizlésü publikumot is vonzanak s a jótékonyczél nem vallja kárát. Hiszen tapasztalhatták ezt a *Falu rossza* szerdai jótékony előadásán, ahol rendes szereposztás mellett játszottak s publikumcsábitásra elégséges volt az a kuriozum, hogy a népszinházban népszinmű kerül szinre.

De hogy a jó sziv fantáziája már olyan konczepciókra ragadtatta magát, amilyen a szombati *Magdolna*-előadás, ez már nagyon is aggasztó szimptoma, melyhez a közreműködésre fölkért művésznők érdekében és a közönségnek az izetlenségektől való megóvása érdekében föl kell szólalni. Bocsássanak meg érte a rendező szamaritánusok, csak azért teszem, mivel czikkem megjelenésekor már minden jegy elfogyott, sőt az előadásról szóló jótékonyczélu reczenziókat is mind megirták már.

A józsefvárosi jótékony nőegylet fölvirágozása határozottan nemzeti érdek s ha tőlem az egylet javára azt kivánnák, hogy clownruhában, a fejemen állva váltókat hamisitsak, a legnagyobb készséggel megtenném. Ugyanazzal a készséggel, melylyel Blaháné, Török Irma, Hegyi Aranka és Jászai Mari vállalkoztak a mozaik Magdolna összeállitására, mivel különös szokásjog szerint éppen a művészek és irók nem tagadhatnak meg a jó szivtől semmit. De tisztában vannak ők is azzal, hogy a jótékonyság oltárán a jó izlést áldozzák föl s egy szerepnek részekre való tépegetésével és összefoltozgatásával a művészetöket alacsonyitják le. Mert voltaképpen a szinész művészete nem betanult mondatok helyes elmondásából, hanem egy szerep művészi és egyéniségök szerint való önálló interpretálásából állana, amiről szó sem lehet, mikor négyen játszanak ugyan az este. S a publikum, amelyiknek valamelyest érzéke van szinpadi produkciók iránt, különösen érezheti magát, mikor az illusióból, melyet az első felvonásban Blaha Lujza benne keltett, kizökkenti az a másik illusió, melyet Török Irma akarna kelteni. Nem sokkal jobb izlésü és művészi az olyan műélvezet, mint az az ismert társasjáték, melyben az egyik embernek a hóna alá dugja egy másik ember a karjait s gestikulál amannak szavallatához.

Nem vagyok jótékony hölgy s nem akarnám túlbecsülni a jótékony czélu publikum műigényeit. De azt

hiszem, hogy mégis csak fölösleges a jótékony czél érdekében az abszurdumig és frivolságig vinni az izetlenséget. Elvégre a jótékony bazárokból szerencsésen kimult már az az ur, aki ezer forintot ád a kis baronesse egy csókjáért s a jótékony bazárok mégis virulnak, a kis baronesse pedig nem maradt csók nélkül. Azt következtetem ebből, hogy a jótékony publikum mégsem kiván minden áron izetlenséget s a sokból megelégednék legalább valamivel kevesebbel is. Ez a szuperlativusa az izetlenségnek inkább a rendezők megfeszitett gondolkodására és mérhetetlen hiuságára vall, melylyel minden áron olyasmit akarnak kieszelni, ami noch nie dagewesen. Annyival veszedelmesebb ez az igyekezet, mivel mindig teli ház előtt produkálja elméje szülötteit és igy sok emberben fejleszti a balhitet, hogy egy előadás, mely annak rendje és módja szerint folyik, nem ér egy fabatkát sem. Azután meg a kritika is hallgat ezekről az előadásokról s átengedi a szót előadás előtt és előadás után a jószivü elogeoknak, mivel igazán nem méltányos leczáfolni művészeket, akik szivességből vállalkoznak a leleményes jószivü rendezők ideáinak a megtestesitésére.

De hát éppen a müvészekre való tekintetből ki kell már egyszer mondani az igazságot, mivel a jó sziv izléstelen követelései mind követelőbbekké lesznek. Ma még csak felvonásokra tépi az egyes szerepeket, de holnap már jelenetről jelenetre váltogatja a szereplőket. S mind ujabb és ujabb szenzácziók keresésében szoritván ki fantáziáját, nincs kizárva az sem, hogy legközelebb Ujházit hivja föl a Finom Rózsi eljátszására, Blahánéra tukmálván a Gonosz Pista szerepét. Szó sincs róla, ez a szereposztás kidöntené a népszinház falait, annyian tódulnának a józsefvárosi egylet fölvirágoztatására, de a Jóizlés sirva válna el a Jószivtől, keserüen panaszkodván, hogy menedéket csak a rossz embereknél talál.

Simplex.

Feld Zsigmond megnyitotta a városligeti szinkört s azóta természetesen egyre esik az eső. Feld azonban elszántan játszat s amit játszat, mulatságos, s ahogy játszszák, jó. *Gyöngyi* Izsó ezidén a starja, egyike a legtemparamentumusabb komikusoknak, aki Feldnél várja be a vígszinház fölépülését. Egy franczia bohózatot adnak most, *A vészmadár* czimén, amolyan Pry Pál-féle alak. Éneket is szurtak bele — a primadonna, *Komlósy* Irén kedvéért, ami kár, mert ebbe a gyorsmenetü bohózatba az a kopott nóta nem való. Egyébként Feld halad az ő rendes utján esőn, verőfényen keresztül.

„Szt Lukács-fürdő“ részvény-társaság.

A nyári idényre prospektust küld és előjegyzéseket lakásokra elfogad

Az igazgatóság Budapesten.

Összes gazdasági gépek

GŐZCSÉPLŐK.

Szigoruan a magyar gazdasági viszonyokhoz alkalmazott **saját gyártmányok.**

Az **összes** gazdasági gépeket tartalmazó **árjegyzékkel, szakbavágó felvilágositással és tanácscsal, árak és feltételek** közlésével szivesen és **dijmentesen szolgál** az

ELSŐ MAGYAR

Gazdasági Gépgyár Részvénytárs.

Gyártelep: **Budapest, Külső váczi-ut 7.**

KÉPTALÁNY.

HETI POSTA.

Debreczen. *Ifj. K. A.* A legnagyobb készséggel rektifikáljuk multheti croquis-nkat, hogy Debreczen nem pályázik az ország által létesitendő harmadik egyetemre, hanem a maga erejéből akar egyetemet adni az országnak, azt hisszük, hogy nyilatkozatának kiadását maga is fölöslegesnek látja, hiszen annak a croquis-nak egyéb adatai nem oly természetüek, hogy komoly dolog szinében tünnék föl. Üdvözlet!

Budapest. *V. D.* Köszönjük jóságát, de polémiába nem bocsátkozunk. Egyrészt a kritika, másrészt az ostobaság szabadságát tekintetben tartjuk.

A Budapest terézvárosi takarékpénztár r. t. a napokban tartotta rendkivüli közgyülését *Tolnai* Lajos elnöklete alatt; a kereskedelemügyi miniszterium képviseletében *Tichtl* Frigyes osztálytanácsos volt jelen. A kereskedelemügyi miniszter a társaságnak 60 évre engedélyt adott, hogy a kézi zálogkölcsön ügyletet Magyarország egész területén, Fiumét beleértve, üzembe vehesse s feljogositotta a társaságot, hogy a zálogba vett értékpapirok után 8-, arany, ezüstnemüek és ékszerek után 12-, egyéb ingóságok után 15 százalékot szedhessen, s az elzálogositott tárgyakra adott kölcsönösszeg 75 százalékig kamatozó kézizálogpénztári utalványokat kibocsáthasson. Az engedély értelmében a társaság köteles legalább 5 millió koronát a zálogkölcsön üzlet czéljaira fentartani. Az igazgatóság javasolja, hogy a társaság mostani 5 milliós alaptőkéjét 10 millió koronára emeljék ugy, hogy 25,000 drb 400 korona névértékü részvényt bocsássanak ki, melyből 12,500 drb a régi részvények kicserélésére, a fenmaradó 12,500 drb pedig a felemelendő alaptőke megszerzésére szolgál. A mostani részvényeseknek elővételi joguk van. A közgyülés az igazgatóság inditványait elfogadta és az alapszabályokat e szerint módositotta. Végül a leköszönt igazgatósági tagokat, névszerint: *Auer* Róbertet, *Benke* Gyulát, *Egyedi* Lajost, *Eisele* Józsefet, *Krausz* Izidort, *Popper* Istvánt, *Sámuel* Lázárt, *Tenczer* Pált, *Tolnay* Lajost és *Török* Sándort ujból megválasztották.

A Dunagőzhajózási társaság mérlege. A cs. kir. szab. dunagőzhajózási társaság üzleti jelentése az 1894. évről e héten jelent meg. A részletes összeállitásból a következőket tartjuk érdekesnek kiemelni: A társaság 183 gőzös fölött rendelkezik, ami 4 gőzössel kevesebb a mult évi állománynál. A vas-uszályhajók száma 17-el emelkedett 787-re, 307,000 tonnatartalommal. A hajók által megtett ut hossza ugy a gőzösöknél, mint az uszályhajóknál apadt; a szállitási bevételek ennek folytán 918,000 forinttal csökkentek. *Az ó-budai hajógyárban átlag 1570 munkás nyert alkalmazást.* A társaság birtokában lévő mohács-pécsi vasutvonalon 59,356 személyt szállitottak. A mohácsi kőszénbányákban 5,500,000 métermázsa kőszenet termeltek, 600,000 métermázsával többet, mint a mult évben. A szállitási üzlet 818,000 forintnyi nyereséget tüntet fel, a vasut 344,000 frtot, a kőszénbányák pedig 573,000 frt nyereséget hoztak. Az összes nyereség 1.736,000 frt, tehát 779,000 frttal kisebb a mult évinél. Az osztrák kormány 250,000 frtnyi segélyben és 250,000 frt kamatozatlan előlegben részesitette a vállalatot. A tiszta nyereség 1.376,000 frt, melyből levonandó az előző évnek 568,000 frtra rugó vesztesége. A tiszta nyereségből megmaradt 808,000 frtból 15 százalékot, azaz 121,000 frtot az osztrák kormánynak térit vissza a társaság, a maradékból pedig az osztalékot fizetik, amely egy-egy részvényre 14 forinttal lett megállapitva.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **KISS JÓZSEF.**

Főmunkatárs: **KÓBOR TAMÁS.**

Nyersselyem básztruhákra való kelmét 8 frt 65 krtól 42 frt 75 krig egy teljes öltönyre — Tussors- és Shantungs-Pongees, valamint fekete, fehér és szines **Henneberg-selyem** 35 krtól 14 frt 65 krig méterenkint, sima, csikos, koczkázott, mintázott, damaszt stb. (mintegy 240 különböző minőség és 2000 szin és mintázatban stb.) **postabér és vámmentesen a házhoz szállitva és mintákat küld postafordultával: Henneberg G. (cs. k. udv. szállitó) selyemgyára Zürichben.** Svájczba czimzett levelekre 10 kros, levelezőlapokra 5 kros bélyeg ragasztandó. Magyar nyelven irt megrendelések pontosan elintéztetnek. 3

A Budapest-Terézvárosi Takarékpénztár Részv.-Társ.

folyó évi május hó 15-én tartott rendkivüli közgyülésén czégét

„Budapesti Takarékpénztár és Országos Zálogkölcsön Részvény-Társaság"-ra

változtatta át és elhatározta ez idő szerinti 5 millió koronából álló részvénytőkéjét **10 millió koronára felemelni olyformán, hogy 25,000 darab egyenkint 400 korona névértékről szóló részvényt alkot,** melyekből 12,500 darab a régi részvények kicserélésére, a fennmaradó 12,500 darab pedig a felemelendő alaptőke megszerzésére szolgál.

A társaság ez idő szerinti részvényeseinek a kibocsátandó uj részvényekre **elővételi jog** biztosittatik olyképen, hogy amennyiben ezen szándékukat legkésőbb **f. é. május 25-ig,** a régi részvények bemutatása mellett, a társaság pénztáránál bejelentik, jogositva vannak minden egyes részvényüket 240 korona és 200 korona után 1895. évi január 1-től járó 5% kamat lefizetése mellett egy uj 400 korona névértékü részvénynyel kicserélni.

A 200 korona névértéket meghaladó 40 korona felpénzből, a kibocsátási költségek levonása után, 50,000 korona egy társasági tisztviselői nyugdijalapra, a többi pedig a társaság tartalékalapjára fog fordittatni.

Az elővételi jogon megszerzendő részvényekre befizetendő 240 korona következő részletekben törlesztendő, é p.:

a) minden egyes régi részvény után az elővételi jog gyakorlásának bejelentése alkalmával legkésőbb 1895. május 25-éig 40 korona = ... **20 forint,**

b) folyó évi junius hó 15-éig 100 korona = ... **50 forint,**

és *c)* folyó évi julius 15-éig 100 korona = ... **50 forint,**

ugyszintén a *b)* és *c)* pont alatti részlet után 1895. január 1-től a fizetés napjáig folyó 5% kamat.

Az elevételi jog czimén esetleg igénybe nem veendő részvények eladása biztositva van.

A mindenkori befizetésekről ideiglenes elismervények szolgáltatnak ki, melyek a teljes befizetés megtörténte után a régi részvény egyuttali beszolgáltatása mellett költségmentesen egy darab uj 400 korona névértékü részvénynyel fognak kicseréltetni.

Az ujonnan kibocsátandó részvények az 1895-ki üzleteredményben részesülnek.

Felhivatnak a t. cz. részvényesek, kik elővételi jogukkal élni kivánnak, részvényeiket f. évi május 25-éig szám szerint rendezve a társaság pénztáránál (Andrássy-ut 5. sz., földszint) a hivatalos órák alatt lebélyegzés végett bemutatni és a fentebb emlitett befizetéseket teljesiteni, mert ezen határidő letelte után az elővételi jog többé nem lesz gyakorolható.

Azon részvények, melyekre elővételi jog nem fog gyakoroltatni, olyformán fognak uj részvények ellenében kicseréltetni, hogy **minden két darab régi részvényért egy uj részvény szolgáltatik ki.** Egyes bemutatott régi részvény ellenében annak tulajdonosa $^1/_2$ uj részvényről kap igazolványt, két ilyen fél részvényről szóló igazolvány pedig egy uj részvénynyel fog kicseréltetni.

A régi részvények kicserélésének, valamint a fél uj részvényekről szóló igazolványok összetételének és az uj részvények átvételének legkésőbb folyó évi deczember 31-éig kell megtörténnie.

Budapesten, 1895. évi május hó 16-án.

Az igazgatóság.

Budapest, 1895. Nyomatott az »Athenaeum« irodalmi és nyomdai r. társulat betüivel.

Assicurazioni Generali 1894. évi mérlege.

BEVÉTEL. — **Nyereség- és veszteség-számla az A mérleghez (1894).** — **KIADÁS.**

A tétel neve			Üzlet bevételek frt	kr	Vagyon bevételek frt	kr	Összes bevételek frt	kr
Tüzbiztositási ág:								
Dijtartalék a mult évről	2.500,201	67						
Függő károk tartaléka a mult évről	440,764	87						
Dij a törlések levonásával	7.968,649	81						
Kötvényilletékek	307.235	35	11.216,851	70	...	...	11.216,851	70
Szállitmánybiztositási ág:								
Dijtartalék a mult évről	228,994	79						
Függő károk tartaléka a mult évről	555,426	14						
Dij a törlések levonásával	1.536,129	51						
Kötvényilletékek	7,255	34	2.327,805	78	...	...	2.327,805	78
Jégbiztositási ág:								
Dijtartalék a mult évről	10,198	...						
Függő károk tartaléka a mult évről	1,762	64						
Dij a törlések levonásával	7.031	46						
Kötvényilletékek	3.909	26	22,901	36	...	...	22,901	36
Balesetbiztositási ág:								
Dijtartalék a mult évről	110,649	55						
Függő károk tartaléka mult évről	36,234	07						
Dij a törlések levonásával	320.524	79						
Kötvényilletékek	4.883	53	472,291	94	...	...	472,291	94
Tőkeelhelyezések jövedelme:								
a) Jelzálogkövetelések	4,000	...						
b) Értékekre adott előlegek	1,165	90						
c) Állam- és más értékpapirok	208,974	67						
d) Kamatok váltóleszámitásból, folyószámlától	18,250	53						
e) Ingatlan birtok	52,803	97	...	...	285,195	07	285,195	07
A tüzbiztositási ágba befoglalvák a tükörüveg biztositásban elért eredmények.								
Összesen	. . . .	.	14.039,850	78	285,195	07	14.325,045	85

A tétel neve			Üzlet kiadások frt	kr	Vagyon kiadások frt	kr	Összes kiadások frt	kr
Tüzbiztositási ág:								
Viszontbiztositási dijak	3.411,296	48						
Károk a viszontbiztositás levonásával								
kifizetve ... frt 2.898,724.37								
függőben ... 319,976.19	3.218,700	76						
Dijtartalék az 1894. decz. 31. még folyó bizt.	2.614,959	89						
Jutalékok	893,533	81						
Igazgatási költségek	631,813	68						
Adók és illetékek	222,047	90	10.992,352	52	...	...	10.992,352	5
Szállitmánybiztositási ág:								
Viszontbiztositási dijak	592,528	53						
Károk a viszontbiztositás levonásával								
kifizetve ... frt 1.066,872.08								
függőben ... » 282,929.50	41.349,801	58						
Dijtartartalék az 1894. decz. 31. még folyó bizt.	163,862	57						
Jutalékok	82,184	53						
Igazgatási költségek	133,863	63						
Adók és illetékek	5,013	37	2.327,254	21	...	...	2.327,254	2
Jégbiztositási ág:								
Viszontbiztositási dijak	6,969	13						
Károk a viszontbiztositás levonásával								
kifizetve ... frt 7,805.36								
függőben ... » 1,733.79	9,539	15						
Jutalékok	395	89						
Igazgatási költségek	24	17						
Adók és illetékek	112	81	17,041	15	...	...	17,041	
Balesetbiztositási ág:								
Viszontbiztositási dijak	75,949	96						
Károk a viszontbiztositás levonásával								
kifizetve ... frt 138,044.29								
függőben ... » 53,577.13	191,621	42						
Dijtartalék az 1894. decz 31. még folyó biztosit.	113,245	28						
Jutalékok, költségek és illetékek	84,573	68	465,390	34	...	...	465,390	
Az ellátási pénztár kamatai	...	...	...	...	23,869	57	23,869	
Leirás kétes követelésekre	...	...	...	...	60,200	...	60,200	
Nyereség	...	...	237,812	56	201,125	50	438,938	
Összesen	...	...	14.039,850	78	285,195	07	14.325,045	

Nyereség- és veszteség-számla a B mérleghez. — Életbiztositási osztály (1894).

1. Dijtartalék a mult évről	39.757,609	91						
le: viszontbiztositások	1.390,695	25	38.366,914	66	. . . .	.	38.366,914	66
2. Tartalék függőben levő károkra	. . . .	.	438,109	34	. . . .	.	438,109	34
3. Dijbevétel *a)* halálesetre szóló biztositásokra	6.325,137	16						
b) elélésre szóló biztositásokra	534,442	84						
c) járadékra szóló biztositásokra	129,884	42	6.989,464	42	. . . .	.	6.989,464	42
4. Kötvényilletékek	. . . .	.	84,691	76	. . . .	.	84,691	76
5. Dijtartalék átadott viszontbiztositásokra	. . . .	.	1.487,926	24	. . . .	.	1.487,926	24
6. Elhelyezett tőkék jövedelme:								
a) Jelzálog követelések	81,918	28						
b) Értékekre adott előlegek	1,679	25						
c) Állam- és más értékpapirok	1.424,262	62						
d) Folyó számlák kamatai	4,037	24						
e) Városi ingatlanok	194145	39						
f) Életbiztositási kötvényekre adott előlegek	201,507	66						
összesen	1.907,550	44						
miből is levonva a tartalék rendes jutalékát	1.601,587	80	1.601,587	80	. . . .	.	1.601,587	80
marad	305,962	64	. . . .	.	305,962	64	305,962	64
7. Nyereség különféle értékesitések folytán	. . . .	.	. . . .	.	17,144	57	17,144	57
Összesen	. . . .	.	48.968,694	22	323,107	21	49.291,801	43

1. Viszonbiztositási dijak	. . . .	.	. . . .	.	570,984	69	. . . .	570,984
2. Fizetések esed. biztositásokért	Készpénzben		Tartalékban					
a) halálesetre szóló »	2.023,715	28	249,207	76				
b) elélés esetére szóló »	559,839	92	140,968	93				
c) járadékokért	136,587	37	1,512	48				
	2.720,142	57	391,689	17				
Levonva viszonbizt. fejében	61,880	...	8,947	95				
	2.658,262	57	382,741	22				
			2.658,262	57	3.041,003	79	. . . .	3.041.003
3. Kötvény-visszavásárlások	. . . .	.	. . . .	.	706,563	12	. . . .	706,563
4. Dij és költségtart. az 1895. száml.	Tartalék		Költségtartalék					
a) Halálesetre szóló biztositás	36.863,031	68	525,997	26				
b) Elélésre » »	6.048,699	24	15,094	29				
c) Járadékbiztositás	1.325,645	56	...	...				
	44.237,376	48	541,091	55				
			44.237,376	48				
Összesen	. . . .	.	44.778,468	03				
Levonva a kiegészitési részleteket	. . . .	.	1.578,066	44				
Netto-tartalék	. . . .	.	. . . .	.	43.200,401	59	. . . .	43.200,401
5. Orvosi tiszteletdijak (az év folyamán kifizetve)	. . . .	.	. . . .	.	54,943	60	. . . .	54,943
6. Jutalékok	. . . .	.	. . . .	.	378,414	22	. . . .	378,414
7. Költségek	. . . .	.	. . . .	.	620,911	04	19,075	50 639,986
8. Adó és bélyeg	. . . .	.	. . . .	.	66,667	50	. . . .	66,667
9. Kamatok a nyereménynyel biztositottak javára	. . . .	.	. . . .	.	. . . .	.	20,874	19 20,874
10. Leirás kétes követelésekre	. . . .	.	. . . .	.	. . . .	.	58,526	62 58,526
Nyereség	. . . .	.	. . . .	.	328,804	67	224,630	90 553,435
Összesen	. . . .	.	. . . .	.	48.968,694	22	323,107	21 49.291,801

VAGYON. — **Az Assicurazioni Generali vagyonállása 1894. decz. 31-én.** — **TEHER.**

Folyósz.	A tétel neve	A forint	kr	B forint	kr	Összesen forint	kr
1	A részvényesek adóslevelei a tőke be nem fizetett részéről	1.837,500	...	1.837,500	...	3.675,000	...
2	Ingatlan birtok: ... frt 6.864,080.92						
	Levonva az ingatlan tartalékot ... » 1.289,480.92						
	frt 5.574,600....						
	a) Városi ingatlanok	...	...	4.297,000	...	4.297,000	...
	b) Mezőgazdasági birtokok	1.277,600	...	...	...	1.277,600	...
3	Gazdasági termények	126,654	75	...	...	126,654	75
4	Épités alatt álló intézeti ház Prágában	...	...	488,701	42	488,701	42
5	*a)* Kölcsönök a társaság életbiztositási kötvényeire	...	...	4.383,622	25	4.388,122	25
	b) Jelzálog ált. bizt. a felek halálakor felveendő tőkék	...	...	4,500	...		
6	Kamatozó jelzálogilag biztositott tőke-kölcsönök ingatlanokra a jelzálog osztályba tartozók kivételével: *a)* folyó frt 1.688,764.35; *b)* hátralékos » 2,509.02	80,000	...	1.611,273	37	1.691,273	37
7	Kölcsönök letéteményezett állam- és más értékpapirokra	41,340	79	10,973	72	52,314	51
8	Állam- és más értékpapirok	4.330,070	76	34.409,005	31	38.739,076	07
9	Folyó kamatok	79,063	14	202,101	38	281,164	52
10	Váltók a tárczában	284,735	02	...	...	284,735	02
11	Előlegek a jelzálogosztálynak (alapsz. I. cz. e) pont)	...	...	4,839	94	4,839	94
12	Pénzek folyószámlán különböző bankoknál és hitelint.-nél	1.524,809	28	353,371	62	1.878,180	90
13	Készpénz-készlet a triesti és velenczei igazg. pénztárában	355,260	57	4,075	39	359,335	96
14	Készpénz-készlet a fiókok pénztárában	78,786	96	23,127	69	101,914	65
15	Maradvány a viszonbiztositók számláiból	376,508	42	17,701	25	394,209	67
16	Maradvány az intézet fiókjainak számláiból	843,429	31	168,470	33	1.011,899	64
17	Maradvány az A mérleg folyó számlájából (l. Teher)	...	...	526,897	42	526,897	42
18	*a)* Adósok különböző czimek alatt	574,585	63	218,599	93	793,185	56
	b) Adósok jelzálog kölcsönökre hátralékos kamatokkal	1,000	...	4,566	13	5,566	13
	c) Letétek kezesség és biztositék gyanánt	1.232,140	...	635,188	61	1.867,328	61
	d) Letét Goldschmiedt alapitvány	3,000	...	...	...	3,000	...
	e) » Besso József »	6,000	...	...	...	6,000	...
	f) » Calabi R. »	3,000	...	...	...	3,000	...
19	Dijtartalék átadott élet-viszonbiztositásokra	...	...	1.487,926	24	1.487,926	24
20	Bútorzat és vasszekrények a társaság összes hivatalaiban, czégtáblák, papir és nyomtatvány az összes raktárakban	...	...	...	...	...	...
21	Előlegezett jutalékok és szervezési költségek	...	...	...	...	...	...
		13 055,484	63	50.689,442	...	63.744,926	63
	Az 1894. decz. 31-én a jövő évekre érvényben maradó dijkötelezvények értéke ... frt 30.541,700.64						

Folyósz.	A tétel neve	A forint	kr	B forint	kr	Összesen forint
1	Alaptőke	2.625,000	...	2.625,000	...	5.250,000
2	Tőkésitett nyereségtartalék	1.312,500	...	1.312,500	...	2.625,000
3	Tartalékalap az értékpapirok árfolyamingadozásának fedez.	1.027,514	77	1.254,496	67	2.282,011
4	Tartalékalap kétes követelések fedezésére	40,000	...	40,000	...	80,000
5	*a)* Dijtartalék még érvényben levő biztositásokra az **A** mérlegen	2.892,067	74	...	...	2.892,067
	b) » » » a **B** mérlegen	...	...	43.200,401	59	43.200,401
6	Tartalék bejelentett, de december 31-én még ki nem fizetett károkra: az **A** mérlegen	658,216	61	...	...	658,216
	a **B** mérlegen	...	...	382,741	22	382,741
7	Osztalékalap az életbiztositásban nyereménynyel biztositottak javára: haláleset biztositás frt 348,665.34; vegyes biztositás » 352,569.90	...	...	701,235	24	701,235
8	A hivatalnokok ellátási pénztárának vagyona	651,729	60	...	...	651,729
9	Jelzáloghitelezők	...	...	...	...	...
10	Egyenleg a viszonbiztositók számláján	958,514	40	43,560	24	1.002,074
11	Egyenleg az intézet fiókjainak számláján	42,241	...	2,499	08	44,740
12	*a)* Hitelezők különböző czimeken	625,409	68	113,583	24	738,993
	b) Letétek kezesség és biztositék gyanánt	1 232.140	...	635,188	61	1.867,328
13	A **B** mérleg folyó számlájának egyenlege	526,897	42	...	...	526,897
14	Gidoni alapitvány	5,975	10	...	...	5,975
15	Girard alapitvány	4,977	50	...	...	4,977
16	Goldschmiedt alapitvány	3,000	...	...	...	3,000
17	Besso József alapitvány	6,000	...	...	...	6,000
18	Calabi R. alapitvány	3,000	...	...	...	3,000
19	Felosztható nyereség	440,300	81	378,236	11	818,536
		13.055,484	63	50.689,442	...	63.744,92
	A jövő években lejárandó tüzbiztositási dijak ... frt 30.541,700.64					

Ne kertészkedjünk mielőtt A KERT-et nem olvastuk!!!

A KERT

megjelenik kéthetenkint egyszer gyümölcsészeti, konyha- és virágkertészeti szines műmellékletekkel.

SZERKESZTIK:

MAUTHNER ÖDÖN
főszerkesztő s laptulajdonos,

IGALI SVETOZÁR
felelős szerkesztő.

114 munkatárs (hazai és külföldi korifeusok) közreműködése mellett.

A KERT előfizetési ára:

Egész évre	4 frt
Fél évre . . .	2 »
Negyed évre	1 »

A KERT kiadóhivatala:

Budapest, Andrássy-ut 23. sz.

Mutatványszám ingyen.

Hogy mikép felel meg e lap feladatának, az kitünik az Európaszerte ismert hazai koriféusunk márczius 30-ról kelt leveléből:

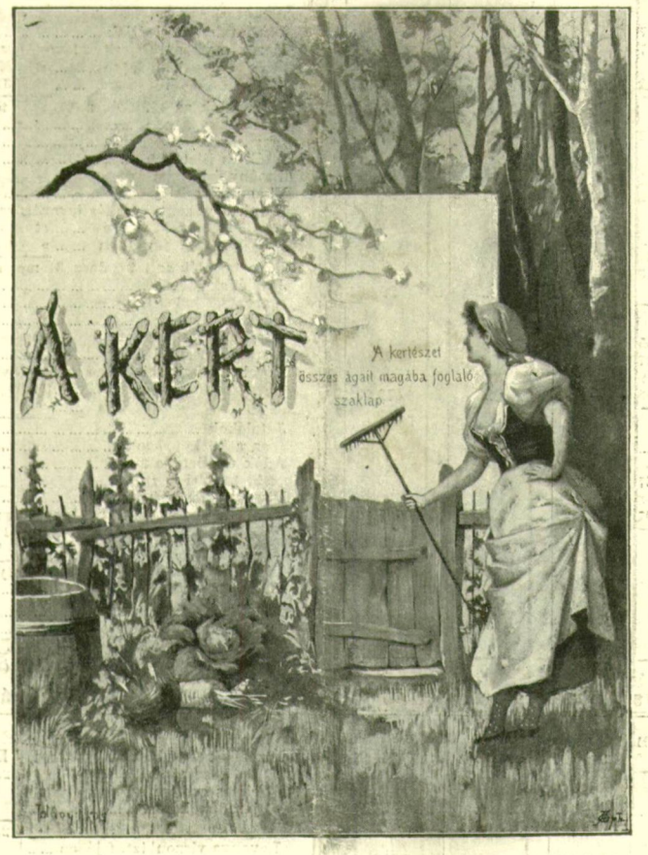

Nyilt levél A Kert főszerkesztőjéhez.

Tisztelt főszerkesztő ur!

Valóságos lelki gyönyörrel olvastam át »A Kert« mutatvány számát, melyet nekem is megküldeni szíveskedett.

Gyümölcsészeti pályám kezdetén még álmomban sem mertem volna gondolni arra, hogy a magyarnak valaha még oly fényes kiállitásu érdekes és hasznos, — hozzá még oly olcsó szaklapja is lehessen, a milyennek lenni az első mutatvány-számról itélve »A Kert« igérkezik.

Örvendek a lap fényes kiállitásán is; mert azzal nemcsak nyomába hágunk a külföld hasonnemü szaklapjainak, de mert »A Kert«-et hazai irók irják, a kik hazánk viszonyait ismerik és ezekhez alkalmazva mutatják be tapasztalataik eredményét, — sok tekintetben felül is kerekedünk azokon, s igy hazánkfiainak nélkülözhetővé teszszük a külföldi hasonnemü szaklapok pártolását. Leginkább örvendek pedig annak, hogy hazánkban is oly számosan akadnak már, akik a gyümölcsészet és kertészet irodalma mezején — bennünket, öregeket, kik már pihenésre vágyunk — fölváltathatnak; mert hinni kezdem, hogy az a lobogó, mely a mi elgyengült kezeinkből kihullott, nem marad a porban, hanem sokan lesznek, a kik azt fiatal erővel magasan lobogtatják ezután is.

Készségül szolgál nekem erre nézve az a szép irói koszoru, melyet becses lapjának támogatására összefűznie sikerült.

Ha olyan érdekes lesz »A Kert« folytatása is, a milyen érdekesnek találom annak kezdetét, akkor hivatva lesz e lap hazánkban a gyümölcsészet és kertészet ügyét nagy mértékben előmozditani, mert a magyar közönség tömeges pártolására biztosan számithat.

Látva most már a lap belső berendezését, bárha főszerkesztő urnak első izbeni szives felszólitására közreműködésemet meg nem igérhettem; a gyümölcsismertetés rovatában mindannyiszor szivesen állok szolgálatára, valahányszor azok, a kik a mutatványszámban a rovatot betöltötték, sokféle hazaflaselfoglaltságuk mellett — a folytatásban gátolva lennének.

Gyümölcs-ismertetés lévén életemnek egyik főfeladata, - én abban olyan gyakorlottságra tettem szert, hogy öregségem daczára is könnyünek, élvezetesnek találom még mindig és nem terhesnek ezt a munkát. Hogy tömeges pártolásra érdemes lapjával nemes feladatát hiven és biztosan teljesithesse: hosszú életet és friss egészséget kiván önnek öreg bátyja

Bereczky Máté.

Mező-Kovácsháza, 895. márcz. 30.

A magyar keramiai gyár részv.-társaság
BUDAPESTEN

ajánlja Rost Ottó mérnök és a keramit feltalálójának személyes vezetése mellett gyártott, általánosan kitünőnek elismert és ugy kocsiut, mint járda és udvar burkolási czélokra felette alkalmas

keramitköveit és keramitlapjait.

Kivánatra a keramit burkolásával járó munkálatok is elvállaltatnak. Részletes árjegyzékkel és költségvetéssel szivesen szolgál

Az igazgatóság.

IRODA: VI., Andrássy-ut 30. szám.
GYÁR: X., Kőbánya, Maglódi-ut.
Telefonszám 931. 55—44.

Alsó-Tátrafüred

940 méter tengerszin feletti magasságban, **vasas lápfürdőivel, vizgyógyintézettel** törpefenyő és ásványvizfürdőivel első rangu **climaticus gyógyhely. Tiszta alpesi levegő, kristálytiszta ivóviz.** Fürdőorvos **Dr. Papp Samu** orsz. képviselő. 200 kényelemmel berendezett szoba, kitünő vendéglő. — Az előidényben 20 forintért teljes Pensio, t. i. lakás és egész élelmezés, m. kir. posta, távirda és telefonhivatal. Tudakozódást vagy lakásmegrendelést az alulirotthoz kérjük czimezni.

A Késmárki Bank Részvénytársulat nevében:

HORN VALÉR, fürdőigazgató,
Alsó-Tátrafüreden (Szepesmegye.)

A HÉT

előfizetési ára:

Egész évre	10 frt.
Félévre	5 frt.
Negyedévre	2.50 frt.

pöstyén KÉNES ISZAP FÜRDŐ. (Vasutállomás)
Páratlan gyógyerejü: köszvény, csuz, Neuralgia, (Ischias) csontbajok (és szü, és körés) vérbetegségeknél stb
Kitünő LAKÁSOKRÓL, kényelemről szórakozásról gondoskodva van.
Prospectusok, felvilágositások ingyen. A FÜRDŐ-IGAZGATÓSÁG.

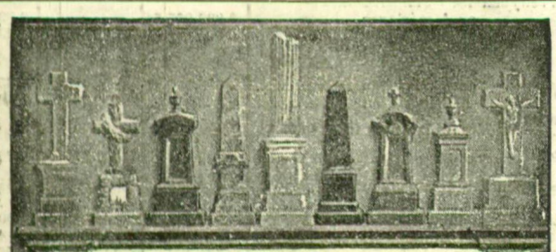

CERENDAY A. és FIA
AKAD. SZOBRÁSZ
ELSŐ ORSZ. SZABADALMAZOTT
SIREMLÉKMÜ GYÁROSOK
BUDAPESTEN.
Főraktár és iroda. Mária Valeria utcza 2sz
GYÁRI TELEP és MÜTEREM
Kerepesi út 90 sz.
Fennáll 1848

MATTONI Fr. GIESSHÜBLER
legjobban ismert és legkiválóbb savanyuvizek
SAVANYUKUT

Legjobb asztali- és üditő-ital, kitünő hatásunak bizonyult **köhögésnél, gégebajoknál, gyomor- és hólyaghurutnál.**

Főraktár MATTONI és WILLE-nél Budapesten.

Bekötési táblák

A HÉT X-dik kötetéhez kaphatók 1 frt 30 kr. előleges beküldése mellett A HÉT kiadóhivatalában VII., Erzsébet-körut 6. sz.

Magyar kir. államvasutak.

Hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága az utazási időszak közeledtével figyelmezteti mindazon állami alkalmazottakat, kik a m. kir. államvasutak vonalain a fennálló szabályok szerint utazási kedvezményre igényt tarthatnak, hogy a mérsékelt áru igazolványok kiszolgáltatása iránti kérvényeiket legalább 14 nappal az utazás előtt nyujtsák be, mert ellenkező esetben a folyamodók nagy számánál fogva megtörténhetik, hogy az igazolványok idejében megküldhetők nem lesznek, a késedelmes kézhez vétel pedig vissztérítések engedélyezésére alapul annál kevésbbé szolgálhat, mert az igazolványok három havi érvénnyel állittatnak ki, s igy idejekorán kérhetők.

Budapest, 1895. május 8.

Az igazgatóság.